

מגילה

The following book includes:

- Tanach with Ta'amei Hamikra
 - License: Public Domain
 - Source: <http://www.tanach.us/Tanach.xml>
- The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001
 - License: CC-BY
 - Source: http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=NLI&docId=NNL_ALEPH002162036
- Mishnah, ed. Romm, Vilna 1913
 - License: Public Domain
 - Source: http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=NLI&docId=NNL_ALEPH001741739
- On Your Way
 - License: Public Domain
 - Source: <http://mobile.tora.ws/>
- Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp
 - License: CC-BY
 - Source: <http://learn.conservativeyeshiva.org/mishnah/>
- Senlake edition 2019 based on Ben Yehoyada, Jerusalem, 1897
 - License: CC0
 - Source: http://beta.nli.org.il/he/books/NNL_ALEPH001933802/NLI1

It was retrieved from Sefaria on May 22, 2023 (ב' בסיון ה'תשפ"ג). It was typeset and formatted by Ktavi.

תוכן העניינים

19	פרק י	2	אסתר
		2	פרק א
21	משנה מגילה	4	פרק ב
21	פרק א	6	פרק ג
25	פרק ב	8	פרק ד
28	פרק ג	10	פרק ה
32	פרק ד	12	פרק ו
		13	פרק ז
38	בן יהוידע על מגילה	14	פרק ח
38	פרק ב הקורא למפרע	16	פרק ט

אסתר

פרק א

כִּנָּד הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַשְׁתַּנְּה כִּדָּת אֵין
אֲגִס כִּי־יִכֹּן | יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל־רֶבֶב
בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ־וְאִישׁ: (ט)
גַּם וּשְׁתֵּי הַמֶּלֶכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתָּה וְנָשִׁים
בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ:
(ס) (י) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לִב־הַמֶּלֶךְ
בְּגִין אֲמָר לְמַהֲוֹמֵן בְּזִתָּא חֲרִבּוּנָא
בְּגִתָּא וְאַבְגָּתָא וְזִתְר וְכַרְפֹּס שְׁבַעַת
הַסְרִיסִים הַמְשֻׁרְתִּים אֶת־פָּנָי הַמֶּלֶךְ
אַחֲשֻׁרוּשׁ: (יא) לְהֵבִיא אֶת־וּשְׁתֵּי
הַמֶּלֶכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת
לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשְּׂרִים אֶת־יִפְיָהּ
כִּי־טוֹבַת מַרְאֶה הִיא: (יב) וַתִּמָּאֵן
הַמֶּלֶכָּה וּשְׁתֵּי לְבוֹא בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר בִּנָּד הַסְרִיסִים וַיִּקְצָף הַמֶּלֶךְ מְאֹד
וַתִּמָּתוּ בָּעֶרְהָ בּוֹ: (יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְחַכְמִים יִדְעֵי הָעֲתִים כִּי־כֹן דָּבָר
הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָּל־יִדְעֵי גֵת וְדִין: (יד)
וְהַקָּרִב אֵלָיו כַּרְשֻׁנָּא שְׁתַּר אֲדַמְתָּא
תַּרְשִׁישׁ מֶרְס מֶרְסָנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת

(א) וַיְהִי בַּיּוֹם אַחֲשֻׁרוּשׁ הָיָא
אַחֲשֻׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מְהֵדוּ וְעַד־פֹּשׁ שְׁבַע
וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: (ב) בַּיָּמִים
הֵהֱם כְּשֶׁבַת | הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ עַל
כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה:
(ג) בַּשָּׁנָה שְׁלוּשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתָּה
לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חָיִל | פָּרַס וּמְזִי
הַפֶּרְתָּמִים וּשְׂרֵי הַמְּדִינּוֹת לִפְנָיו:
(ד) בַּהֲרֵאוֹתוֹ אֶת־עֲשָׂרָה כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
וְאֶת־יָקָר תַּפְאָרַת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים
שְׂמוֹנִים וּמֵאָת יוֹם: (ה) וּבְמַלּוּאוֹת |
הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעַם
הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל
וְעַד־קֶטֶן מִשְׁתָּה שְׁבַעַת יָמִים בַּחֲצָר
גִּנַּת בֵּיתוֹ הַמֶּלֶךְ: (ו) חָיָר | כַּרְפֹּס
וּתְכֵלֶת אַחֲזוֹ בְּסַבְלִי־בּוּז וְאַרְגָּמָן
עַל־גְּלִילִי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֹׁשׁ מַטּוֹת
| זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בַּהֲט־וּשְׁשׁ
וְזָר וְסִחְרַת: (ז) וְהַשְׁקוֹת בְּכָל־יְהוָה
וְכָלִים מְכָלִים שׁוֹנִים וְגִין מַלְכוּת רַב

כִּדָּת. לְפִי שֵׁשׁ סְעוּדוֹת שְׁכּוּפִין אֶת הַמֶּסְבִּין לַשְׁתוֹת
כָּל־יָדוּל, וְיֵשׁ שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַשְׁתוֹתוֹ כִּי אִם בְּקָשִׁי,
אֲבָל כָּאן: "אֵין אוֹיִס":

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. רְבוּתִינוֹ אֲמָרו: שְׁבַת הִיא:
וַתִּמָּאֵן הַמֶּלֶכָּה וּשְׁתֵּי. רְבוּתִינוֹ אֲמָרו: לְפִי שְׁפֹרְחָה
כִּי צִרְעַת כְּדִי שְׁתִּמָּאֵן וְחֶהְרֵג. לְפִי שְׁהִיָּתָה מִפְּשָׁטָה
בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲרֻמוֹת וְעוֹשָׂה כֶּהֱן מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּה,
וְגוֹר עֲלֶיהָ שְׁתַּפְּשָׁטָה עֲרֻמָּה בְּשִׁבְתָּה:
כִּי כֹן דָּבָר הַמֶּלֶךְ. כִּי כֹן מוֹהֵג הַמֶּלֶךְ בְּכָל מִשְׁפָּט
לְשׁוֹם אֶת הַדָּבָר "לִפְנֵי כָּל יוֹדְעֵי דַת וְדִין":

וַיְהִי בַּיּוֹם אַחֲשֻׁרוּשׁ. מֶלֶךְ פָּרַס הִיא, שְׁמֶלֶךְ תַּחַת
כּוֹרֶשׁ לְסוּף שְׁבָעִים שָׁנָה שָׁל גְּלוּת בָּבֶל:
כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ, וְגו'. כְּשִׁנְתָּקִים הַמַּלְכוּת
בִּידוֹ. וְרְבוּתִינוֹ פִּרְשׁוּהוּ בַּעֲנֵן אַחֵר בְּמַסְכַּת מִגִּילָה:
וּפֶרְתָּמִים. שְׁכֻמוֹתִים בִּלְשׁוֹן פָּרַס:
יָמִים רַבִּים. עָשָׂה לָהֶם מִשְׁתָּה:
גִּנַּת. מְקוֹם וְרֻעוֹנֵי יִדְקוֹת:
חָיָר כַּרְפֹּס וְחֵכֶלֶת. מִיָּנִי בְּגָדִים אֲבַעֲנוּנִים פָּרַס לָהֶם
לְמַצָּעוֹת:
וְהַשְׁקוֹת בְּכָל־יְהוָה. כְּמוֹ וְלִהְשָׁקוֹת:

שָׁרִי הַמֶּלֶךְ וַיְגִד בְּזִיוֹן וְנִקְצָף: (יט)
אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר-מַלְכוּת
מִלְפָּנָיו וַיִּכְתֹּב בְּדַתִּי פָּרֶס-וּמְדִי וְלֹא
יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא-תָבֹא וְשָׁתִי לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן
הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה:

(כ) וַיִּשְׁמַע פֶּתָגִם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה
בְּכָל-מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הָיָא וְכָל-הַנָּשִׁים
יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדֹּל וְעַד-קֶטֶן:
(כא) וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וְהַשָּׁרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כַּדָּבָר מִמוּכָן:
(כב) וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל-כָּל-מְדִינֹת
הַמֶּלֶךְ אֶל-מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָּבָהּ
וְאֶל-עַם וְעַם כָּלִשׁוֹנָן לְהִיּוֹת כָּל-אִישׁ
שָׂרָר בְּבֵיתוֹ וּמַדְבַּר כָּלִשׁוֹן עִמּוֹ: (פ)

שָׁרִי ו פָּרֶס וּמְדִי רָאִי פָּנֵי הַמֶּלֶךְ
הַיֹּשְׁבִים רֹאשְׁנָה בַּמַּלְכוּת: (טו)
כָּדַת מָה-לַעֲשׂוֹת בַּמַּלְכָּה וְשָׁתִי עַל
ו אֲשֶׁר לֹא-עֲשֵׂתָה אֶת-מֶאֱמַר הַמֶּלֶךְ
אַחֲשֹׁרוֹשׁ בֶּנֶד הַסָּרִיסִים: (ס) (טז)
וַיֵּאמֶר מוֹמְכָן [מִמוּכָן] לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
וְהַשָּׁרִים לֹא עַל-הַמֶּלֶךְ לְבָדּוֹ עֲוֹתָהּ
וְשָׁתִי הַמַּלְכָּה כִּי עַל-כָּל-הַשָּׁרִים
וְעַל-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת
הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוֹשׁ: (יז) כִּי-יֵצֵא
דְּבַר-הַמַּלְכָּה עַל-כָּל-הַנָּשִׁים לְהַבְזֹת
בְּעֲלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאֶמְרָם הַמֶּלֶךְ
אַחֲשֹׁרוֹשׁ אֲמָר לְהָבִיא אֶת-וְשָׁתִי
הַמַּלְכָּה לִפְנָיו וְלֹא-בָאָה: (יח) וְהַיּוֹם
הַזֶּה תֵּאֱמָרְנָה ו שָׁרֹת פָּרֶס-וּמְדִי
אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-דְּבַר הַמַּלְכָּה לְכָל

הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַנָּשִׁים לְהַבְזֹת אִף הֵן אֶת בְּעֲלֵיהֶן:
תֵּאֱמָרְנָה שָׁרֹת פָּרֶס וּמְדִי וּגו'. לְכָל שָׁרִי הַמֶּלֶךְ אֶת
הַדָּבָר הַזֶּה. וְהָרִי זֶה מִקְרָא קָצֵר:
דְּבַר מַלְכוּת. גִּזְרֵת מַלְכוּת שֶׁל נִקְמָה שְׂעוּדָה לְהַרְגָּה:
וּמַדְבַּר כָּלִשׁוֹן עִמּוֹ. כּוֹפֶה אֶת אֲנִשְׁתּוֹ לְלַמֵּד אֶת
לְשׁוֹנוֹ אִם הִיא בַת לְשׁוֹן אַחֵר:

וְהַקֶּרֶב אֵלָיו. לַעֲרֹךְ דְּבָרָיו לִפְנֵיהֶם. אֵלֶּיָּהֶם: כַּרְשֵׁנָּא
שָׂמָר, וּגו':
כָּדַת מָה לַעֲשׂוֹת. מוֹסֵב עַל "וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְחֻקִּים":
עֲוֹתָהּ. לְשׁוֹן עִו:
כִּי יֵצֵא דְבַר הַמַּלְכָּה עַל כָּל הַנָּשִׁים. זֶה שֶׁבִּזְזָה אֶת

פרק ב

בת־דָּלוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַנַּעֲרָה
יַפְתָּת־חַאֵל וְטוֹבַת מַרְאֵה וּבִמּוֹת אֲבִיהָ
וְאִמָּהּ לִקְחָהּ מֶרְדֵּכִי לֹא לְבַת: (ח) וַיְהִי
בַּהֲשָׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וַדָּתוֹ וּבַהֲקַבֵּץ
נַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה
אֶל־נֶד אֶל־נֶד הִגִּי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית
הַמֶּלֶךְ אֶל־נֶד הִגִּי שֹׁמֵר הַנָּשִׁים:
(ט) וַתִּיטֹב הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו וַתֵּצֵא
חֶסֶד לִפְנָיו וַיְבַהֵל אֶת־תַּמָּרוּקִיָּה
וְאֶת־מְנוּחָה לְתַת לָהּ וְאֵת שְׁבַע
הַנַּעֲרוֹת הָרֵאשִׁיּוֹת לְתַת־לָהּ מִבֵּית
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה וְאֶת־נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב
בֵּית הַנָּשִׁים: (י) לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר
אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־מּוֹלְדֹתָהּ כִּי מֶרְדֵּכִי
צִנָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: (יא)
וּבְכָל־יּוֹם וַיּוֹם מֶרְדֵּכִי מִתְחַלֵּף לִפְנֵי
חֹצֵר בֵּית־הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת־שָׁלוֹם
אֶסְתֵּר וּמַה־יַּעֲשֶׂה בָּהּ: (יב) וּבַהֲגִיעַ
תֵּרַ נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבּוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֶחָשְׁוֶרֶשׁ מִקִּץ הַיּוֹת לָהּ כָּדַת הַנָּשִׁים

(א) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁנֵי חֹמֶת
הַמֶּלֶךְ אֶחָשְׁוֶרֶשׁ זָכַר אֶת־נִשְׁתִּי
וְאֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־נִגְזַר
עָלֶיהָ: (ב) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ
מִשְׁרָתָיו יִבְקָשׁוּ לַמֶּלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת
טוֹבוֹת מַרְאֵה: (ג) וַיִּפְלֹד הַמֶּלֶךְ
פְּקִידִים בְּכָל־מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ
אֶת־כָּל־נַעֲרָה־בְּתוּלָה טוֹבַת מַרְאֵה
אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים
אֶל־נֶד הִגִּי סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים
וְנִתְּנוֹן תַּמָּרוּקִיָּה: (ד) וְהַנַּעֲרָה
אֲשֶׁר תִּיטֹב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת
וִשְׁתִּי וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וַיַּעַשׂ כֵּן: (ה) אֵישׁ יְהוּדִי הָיָה
בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְשֵׁמוֹ מֶרְדֵּכִי בֶן יֶאֱזִיר
בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־קִישׁ אֵישׁ יְמִינִי: (ו)
אֲשֶׁר הִגְלָה מִיְּרוּשָׁלַּיִם עִם־הַגָּלָה
אֲשֶׁר הִגְלָתָהּ עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה
אֲשֶׁר הִגְלָה גְּבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
(ז) וַיְהִי אִמֵּן אֶת־הַדָּפָה הַיָּא אֶסְתֵּר

וַיִּשְׁלַחֶהָ, שָׂאם יִדְעוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפַּחַת שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ
הָיָה מְחַזְּקִים בָּהּ:
וּמַה יַּעֲשֶׂה בָּהּ. זֶה אַחַד מִשְׁנֵי צִדִּיקִים שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם
רָחוּ וַיִּשְׁעוּהָ: דָּוִד וּמֶרְדֵּכִי. דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר "גַּם אֵת
הָאֲדָמָה גַּם אֵת הָרֹבֵב הִכָּה עֲבָדָיו". אִמֵּר: "לֹא
בָּא לִי דָּבָר זֶה אֶלָּא לְסַמֵּךְ עָלַי לְהַלְחֵם עִם
זֶה". וְכֵן מֶרְדֵּכִי אִמֵּר: "לֹא אֲרַע לְצַדִּיקָת זֶה
שֶׁתִּלְקַח לְמִשְׁכַּב נָכְרִי אֶלָּא שֶׁעֲתִידָה לָקוּם לְהוֹשִׁיעַ
לְיִשְׂרָאֵל". לְפִיכָךְ, הִיָּה מְחַזֵּר לְדַעַת מַה יְהִי
בְּסוֹפָהּ:

זָכַר אֵת וִשְׁתִּי. אֵת יְפִיָּה וְנַעֲצָב:
וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים. לְפִי שֶׁכָּל פְּקִיד וּפְקִיד יְדוּעוֹת
לוֹ נָשִׁים הַיְּפוֹת שֶׁבְּמִדְיָנָתוֹ:
אֵישׁ יְהוּדִי. עַל שֶׁגָּלָה עִם גִּלְתָּה יְהוּדָה. כָּל אוֹתוֹן
שֶׁגָּלוּ עִם מַלְכֵי יְהוּדָה הָיוּ קְרוּיִים "יְהוּדִים" בֵּין
הַגּוֹיִם, וְאִפְּלוּ מִשְׁבֵּט אַחֵר הֵם:
לוֹ לְבַת. רַבּוֹתֵינוּ פָּרְשׁוּ "לְבַית", לְאִשָּׁה:
וַיְבַהֵל אֵת תַּמָּרוּקִיָּה. וַיְזַו וּמִמֶּהָ בְּשָׁלָה, מִשָּׁל כָּל־
אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד. כְּדִי שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפַּחַת בּוֹזֵה

ותשא-תו ונתסד לפנני מפל-הבתולת
 וישם פתר-מלכות בראשה וימליכה
 תחת ושתי: (יח) ויעש המלך
 משתה גדול לכל-שריו ועבדיו את
 משתה אסתר והנחה למדינות עשה
 ויתן משאת כנד המלך: (יט)
 ובהקבץ בתולות שגית ומרדכי יושב
 בשער-המלך: (כ) אין אסתר מגדת
 מולדתה ואת-עמה כאשר צנה עליה
 מרדכי ואת-מאמר מרדכי אסתר
 עשה כאשר היתה באמנה אתו:
 (ס) (כא) בימים ההם ומרדכי
 יושב בשער-המלך קצר בגתו ותרש
 שני-סריסי המלך משמרי הסף
 ויבקשו לשלח יד במלך אחשורוש:
 (כב) וינדע הדבר למרדכי ויגד
 לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך
 בשם מרדכי: (כג) ויבקש הדבר
 וימצא ויתלו שניהם על-עץ ויכתב
 בספר דברי הימים לפני המלך: (פ)

שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי
 מרוקיהן ששה חדשים בשמן המר
 וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי
 הנשים: (יג) וכזה הנצרה באה
 אליה-המלך את כל-אשר תאמר יגתו
 לה לבוא עמה מבית הנשים עד-בית
 המלך: (יד) בערב ו היא באה
 ובפקר היא שבה אל-בית הנשים
 שני אל-יד שעשגו סריס המלך שמר
 הפילגשים לא-תבוא עוד אליה-המלך
 כי אסתר-פז ביה המלך ונקראה בשם:
 (טו) ובהגיע תר-אסתר בת-אביתל
 דד מרדכי אשר לקחלו לבת לבוא
 אליה-המלך לא בקשה דבר כי אם
 את-אשר יאמר הגי סריס-המלך
 שמר הנשים ותהי אסתר נשאת
 חן בעיני פל-ראיה: (טז) ותלקח
 אסתר אליה-המלך אחשורוש אל-בית
 מלכותו בחדש העשירי הוא-חדש
 טבת בשנת-שבע למלכותו: (יז)
 ויאהב המלך את-אסתר מפל-הנשים

תר. וזו:

כל אשר תאמר. כל עוהוק ומיני זמר:

אל בית הנשים שני. השני:

בחדש העשירי. עת צנה שהגוף נהנה מן הגוף. וזו
 הקדוש ברוך הוא אותו עת צנה כדי לחברה עליו:
 מכל הנשים. הבעולות, שאף נשים הבעולות קבץ:

והנחה למדינות עשה. לכבודה הניח להם מן הפס
 שעליהם:

אין אסתר מגדת מולדתה. לפי שמרדכי יושב
 בשער המלך, המזוזה והמרמזה על כך:
 לשלח יד. להשקותו סם המות:

וינדע הדבר למרדכי. שהיו מספרים דבריהם לפניו
 בלשון סודי, ואין יודעים שהיה מרדכי מכיר
 בשבטים לשונות שהיה מיושבי לשפת הגזית:
 ויכתב בספר דברי הימים. הטובה שעשה מרדכי
 למלך:

פרק ג

אֶחָשׁוּרֹשׁ הַפִּיל פּוֹרֵה הָיָה הַגּוֹרֵל
 לִפְנֵי הֶמֶן מִיּוֹם וּלְיוֹם וּמַחְדָּשׁ לַחֲדָשׁ
 שָׁנִים־עָשָׂר הוּא־חֲדָשׁ אֲדָר: (ס)
 (ח) וַיֹּאמֶר הֶמֶן לַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ
 יִשְׁנֹו עִם־אֲחִיז מִפְּגַר וּמִפְּרָד בֵּין
 הָעָמִים בְּכָל מְדִינֹת מְלֻכּוֹתָהּ וְדַתִּיהֶם
 שְׁנוֹת מִכָּל־עַם וְאֶת־דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם
 עוֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אִין־שָׁנָה לְהַנִּיחָם:
 (ט) אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב
 לְאַבְדָּם וְעֲשִׂרֶת אֲלָפִים כֶּסֶף־כֶּסֶף
 אֲשָׁקוּל־עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא
 אֶל־גִּגְנֵי הַמֶּלֶךְ: (י) וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ
 אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן
 בֶּן־הַמַּמְכָּתָא הָאֲגָגִי צָרַר הַיְּהוּדִים:
 (יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הַכֶּסֶף
 נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב
 בְּעִינֶיךָ: (יב) וַיִּקְרָא סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ
 בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם
 בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הֶמֶן אֵל
 אֶחָשׁוּרֶפְגִּי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפָּחוֹת אֲשֶׁר
 וְעַל־מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ וְאֶל־שָׂרֵי עַם

(א) אֶתֶר וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּלוּ
 הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ אֶת־הֶמֶן בֶּן־הַמַּמְכָּתָא
 הָאֲגָגִי וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשָּׂם אֶת־כֶּסְאוֹ מֵעַל
 כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ: (ב) וְכָל־עַבְדֵי
 הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים
 וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהֶמֶן כִּי־כֵן צִוָּה־לוֹ הַמֶּלֶךְ
 וּמִרְדָּכִי לֹא יָכַרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה:
 (ג) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר
 הַמֶּלֶךְ לְמִרְדָּכִי מְדוּעַ אַתָּה עוֹבֵר
 אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: (ד) וַיְהִי בִּאֲמָרם
 [כְּאֲמָרָם] אֵלָיו יוֹם וַיּוֹם וְלֹא שָׁמַע
 אֲלֵיהֶם וַיִּגִּדּוּ לְהֶמֶן לְרֹאוֹת הַיַּעֲמָדוֹ
 דְּבָרֵי מִרְדָּכִי כִּי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא
 יְהוּדִי: (ה) וַיֵּרָא הֶמֶן כִּי־אֵין מִרְדָּכִי
 כָּרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הֶמֶן חֲמָה:
 (ו) וַיִּבְּזוּ בְּעֵינָיו לִשְׁלַח יָד בְּמִרְדָּכִי
 לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ אֶת־עַם מִרְדָּכִי
 וַיִּבְקֹשׁ הֶמֶן לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים
 אֲשֶׁר בְּכָל־מְלָכוֹת אֶחָשׁוּרֹשׁ עַם
 מִרְדָּכִי: (ז) בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֲדָשׁ
 נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתִּים עָשָׂרָה לַמֶּלֶךְ

קָצַר הוּא:

וְאֶת דְּמֵי הַמֶּלֶךְ. לַחַת מִס לְעַבְדוֹת הַמֶּלֶךְ:

יָכַת לְאַבְדָּם. יָכַת סְפָרִים לְשַׁלַּח לְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת
 לְאַבְדָּם:

וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ. הוּא מִתֵּן כָּל דָּבָר גָּדוֹל
 שֶׁיִּשְׁאַלּוּ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ. לִהְיוֹת מִי שֶׁהַטַּבַּעַת בְּיָדוֹ
 שְׁלִים בְּכָל דָּבָר הַמֶּלֶךְ:

אֶתֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שֶׁנִּבְרָאֵת רְפוּאָה זו לְהִיּוֹת
 לְחַשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל:

כְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים. שֶׁעָשָׂה עִצְמוֹ אֵלּוּהַ, לְפִיכָךְ,
 וּמִרְדָּכִי לֹא יָכַרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה:

הַיַּעֲמָדוֹ דְּבָרֵי מִרְדָּכִי. הָאֹמֶר שֶׁלֹּא יִשְׁתַּחֲוֶה
 עוֹלָמִית, כִּי הוּא יְהוּדִי, וְהוֹדָה עַל עַבְדוֹת אֱלֹהִים:
 הַפִּיל פּוֹרֵה. הַפִּיל מִי שֶׁהִפִּיל, וְלֹא פִּירַשׁ מִי. וּמִקְרָא

וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם
 כְּלִשְׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֶרְשׁ נִכְתָּב
 וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: (יג) וְנִשְׁלֹחַ
 סְפָרִים בֵּינָם הָרָצִים אֶל-כָּל-מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ לְהִשְׁמִיד לְהַרְגַּ וּלְאַבֵּד
 אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים מִנֶּעַר וְעַד-זָקֵן טָף
 וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר
 לַחֹדֶשׁ שְׁנִים-עָשָׂר הוּא-יְחָדָשׁ אָדָר
 וַיִּשְׁלָלֶם לְבוֹז: (יד) פֶּתִשְׁגֹּן הַכְּתָב
 לְהַגִּתוֹ דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה גָלוּי
 לְכָל-הָעַמִּים לְהִזוֹת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה:
 (טו) הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדִבְרֵי
 הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹן הַבִּירָה
 וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לַשְׁתּוֹת וְהָעִיר
 שׁוֹשׁוֹן נִבְּוֹכָה: (פ)

וְנִשְׁלֹחַ סְפָרִים. וַיְהִי וְנִשְׁלָחִים אִישׁ מִ"טוּרְמִי" שֶׁ
 בִּלְע"ז. וְהוּא מְנַזֵּר "אִם נִלְחָם וְנִלְחָם" נִלְחָם,
 "הַנִּלְחָה נִלְחִיתִי" נִלְחָה, "נִדְמָה וְנִדְמִיתִי": נִדְמָה:
 פֶּתִשְׁגֹּן. לְשׁוֹן אֲרָמִי פֶתִשְׁגֹּן סְפוּר הַכְּתָב

דְּרִישׁמֵאנִי"ם בִּלְע"ז:
 וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹן. מְקוֹם שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ שָׁם וְתָן
 הַחֶק בּוֹ בַּיּוֹם, לְהִזוֹת עֲתִידִים לַיּוֹם י"ג לַחֹדֶשׁ אָדָר.
 לְכָד.

וְנִשְׁלֹחַ סְפָרִים. וַיְהִי וְנִשְׁלָחִים אִישׁ מִ"טוּרְמִי" שֶׁ
 בִּלְע"ז. וְהוּא מְנַזֵּר "אִם נִלְחָם וְנִלְחָם" נִלְחָם,
 "הַנִּלְחָה נִלְחִיתִי" נִלְחָה, "נִדְמָה וְנִדְמִיתִי": נִדְמָה:
 פֶּתִשְׁגֹּן. לְשׁוֹן אֲרָמִי פֶתִשְׁגֹּן סְפוּר הַכְּתָב

פרק ד

על-גנגי המלך ביהודיים [ביהודים]
 לאבדם: (ח) ואת-פתשגן כתב-הדת
 אשר-נתן בשושן להשמידם גמול
 לו להראות את-אסתר ולהגיד
 לה ולצוות עליה לבוא אל-המלך
 להתחנן-לו ולבקש מלפניו על-עמה:
 (ט) ויבוא המלך ויגד לאסתר את
 דברי מרדכי: (י) ותאמר אסתר
 להמלך ותצוהו אל-מרדכי: (יא)
 כל-עבדי המלך ועם-מדינות המלך
 יודעים אשר פל-איש ואשה אשר
 יבוא אל-המלך אל-החצר הפנימית
 אשר לא-יקרא אחת דתו להמית לבד
 מאשר יושיט-לו המלך את-שרביט
 הזהב ותהי ואני לא נקראתי לבוא
 אל-המלך זה שלוששים יום: (יב)
 ויגידו למרדכי את דברי אסתר: (פ)
 (יג) ויאמר מרדכי להשיב אל-אסתר
 אל-תדמי בנפשו להמלט בית-המלך
 מכל-היהודים: (יד) כי אם-התירש
 תחרישי בעת הזאת גנוח והצלה

(א) ומרדכי ידע את-כל-אשר נעשה
 ויקרע מרדכי את-בגדיו וילבש
 שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק
 ויעקה גדלה ומרה: (ב) ויבוא
 עד לפני שער-המלך כי אין לבוא
 אל-שער המלך בלבוש שק: (ג)
 ובכל-מדינה ומדינה מקום אשר
 דבר-המלך ודתו מגיע אבל גדול
 ליהודים וצום ובכי ומספד שק
 ואפר יצע לרבים: (ד) ותבואינה
 נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה
 ותתחלת המלכה מאד ותשלח
 בגדים להלביש את-מרדכי ולהסיר
 שקו מעליו ולא קבל: (ה) ותקרא
 אסתר להמלך מסריסי אשר
 העמיד לפניו ותצוהו על-מרדכי
 לדעת מה-זה ועל-מה-זה: (ו) ויצא
 המלך אל-מרדכי אל-רחוב העיר
 אשר לפני שער-המלך: (ז) ויגד-לו
 מרדכי את כל-אשר קרהו ואת
 פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול

פרשת הכסף. פרוש הכסף:
 אל תדמי בנפשו. אל תחשבי. כמו "ויהי כאשר
 דפיתיו." אל תדמי בנפשו: "אל תהי סבורה
 להמלט ביום ההרגה בבית המלך. שאין את רוצה
 לסכן את עצמו עכשיו על הספק לבא אל המלך
 שלא ברשות":

ומרדכי ידע. בעל החלום אמר לו שהסכימו
 העליונים על כך לפי שהשתחוו לצלם בימי
 נבוכדנצר ושנאנו מסעות אחרונות:
 כי אין לבוא. אין דרך ארץ לבוא אל שער המלך
 בלבוש שק:
 דבר המלך ודתו. כשהשלוחים נושאי הספרים
 עוברים שם ותנה הדת בעיר:

וְאֶל־תִּשְׁאוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם
גַּם־אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצֻם בָּן וּבָכָן אָבוֹא
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כָדָת וְכֹאֲשֶׁר
אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי: (יז) וַיַּעֲבֹר מֶרְדֳּכָי
וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר:
(ס)

וַיַּעֲמֹד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאֵת
וּבֵית־אֶבֶיךָ תֹּאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לָעֵת
כְּזֹאת הִנָּעֵת לַמַּלְכוּת: (טו) וּתֹאמַר
אֶסְתֵּר לְהַשִּׁיב אֶל־מֶרְדֳּכָי: (טז) לך
כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיהוּדִים הַנִּמְצָאִים
בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֶל־תֹּאכְלוּ

וַיַּעֲבֹר מֶרְדֳּכָי. על דת, להתענות ביום טוב ראשון
שֶׁל פֶּסַח, שֶׁהִתְעַנָּה י"ד בְּנִסָּן וּמ"ו וּמ"ז, שֶׁהָרִי
בְּיוֹם י"ג נִתְּבָבוּ הַסְּפָרִים:

וּמִי יוֹדֵעַ אִם לָעֵת כְּזֹאת הִנָּעֵת לַמַּלְכוּת. וּמִי יוֹדֵעַ
אִם יִחַפֵּץ בֶּן הַמֶּלֶךְ לַשָּׁנָה הַבָּאָה שֶׁהוּא זְמַן הַהֲרָגָה:
אֲשֶׁר לֹא כָדָת. שְׂאִין דֵּת לְכַנֵּס אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא.
וּמִדְּרֹשׁ אֲנִידָה: "אֲשֶׁר לֹא כָדָת" שֶׁעַד עַתָּה בְּאִנּוֹס
וְעַכְשָׁיו בְּרִצּוֹן:

פרק ה

עד-חצֵי המלכות ותעשׁ: (ז) ותען אסתר ותאמר לשאלתי ובקשתי: (ח) אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב לתת את-שאלתי ולעשות את-בקשתי יבוא המלך והמן אל-המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: (ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את-מרדכי בשער המלך ולא-קם ולא-נע מלפניו וימלא המן על-מרדכי חמה: (י) ויתאפק המן ויבוא אל-ביתו וישלח ויבא את-אהביו ואת-גרש אשתו: (יא) ויספר להם המן את-כבוד עשרו ורב בגיו ואת כל-אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על-השרים ועבדי המלך: (יב) ויאמר המן אף לא-הביאה אסתר המלכה עם-המלך אל-המשתה אשר-עשתה כי אם-אותי וגם-למחר אני קרוא-לה עם-המלך: (יג) וכל-זה

(א) ויהי | ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית-המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על-כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: (ב) ויהי כראות המלך את-אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את-שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט: (ג) ויאמר לה המלך מה-לך אסתר המלכה ומה-בקשתך עד-חצֵי המלכות וינתן לה: (ד) ותאמר אסתר אם-על-המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל-המשתה אשר-עשיתי לו: (ה) ויאמר המלך מהרו את-המן לעשות את-דבר אסתר ויבא המלך והמן אל-המשתה אשר-עשתה אסתר: (ו) ויאמר המלך לאסתר במשתה הזו מה-שאלתך וינתן לה ומה-בקשתך

יבוא המלך והמן. רבותינו אמרו מעמים הרבה בדבר: מה ראתה אסתר שזמנה את המן כדי לקנאו בפלך ובשרים, שהפלך יחשב שהוא חושק אליה ויהרגו, ועוד מעמים רבים:

ומחר אעשה כדבר המלך. מה שבקשת ממני כל הימים, לנלות לך את עמי ואת מולדתי: ויתאפק. נחזיק לעמד על כעסו, כי היה ירא להנחם בלא רשות. ויתאפק אישמוט "ר בלע"ו: איננו נוה לי. איני חש לכל הכבוד אשר לי:

מלכות. בגדי מלכות. ורבותינו אמרו: שלבשתה רוח הקדש, כמה דאמר "ורוח לבשה את עמשי":

עד חצי המלכות. דבר שהוא באמצע ובחצי המלכות. הוא בית המקדש, שהחילו לבנותו בימי כדש, וחזר בו וצוה לבטל המלאכה. ואחשורוש שעמד אחריו גם הוא בטל המלאכה. ופשוטו של מקרא: אף אם תשאלי ממני חצי המלכות, אמן לך:

איגנו שנה לי בכל־עַת אֲשֶׁר אָנִי
 רָאָה אֶת־מַרְדְּכָי הַיהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר
 הַמֶּלֶךְ: (יד) וּתְאֹמַר לוֹ זָרֵשׁ אֲשֵׁלֹ
 וְכָל־אֶהְיֶה יַעֲשׂוּ־עֵץ גִּבֵּה תַמְשִׁים
 אֲמַלּוּ וּבִבְקָר ו אֲמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ
 אֶת־מַרְדְּכָי עָלָיו וּבְא־עַם־הַמֶּלֶךְ אֶל
 הַמִּשְׁתָּה שָׁמָּה וַיִּיטֹב הַדְּבָר לִפְנֵי הַמֶּן
 וַיַּעַשׂ הָעֵץ: (פ)

פרק ו

(א) בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את-ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך: (ב) וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-בגתנא ותירש שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשורוש: (ג) ויאמר המלך מה-נעשה יקר וגדולה למרדכי עליה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-נעשה עמו דבר: (ד) ויאמר המלך מי בחצר והמן פא לחצר בית-המלך התיצונה לאמר למלך לתלות את-מרדכי על-העץ אשר-הכין לו: (ה) ויאמרו נערי המלך אליו הגה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא: (ו) ויבוא המן ויאמר לו המלך מה-לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: (ז) ויאמר המן אל-המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו: (ח) יביאו לבוש מלכות אשר לבש-בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן גתר מלכות בראשו:

(ט) ונתון הלבוש והסוס על-יד-איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את-האיש אשר המלך חפץ ביקרו ויהרפיהו על-הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו פכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (י) ויאמר המלך להמן מהר קח את-הלבוש ואת-הסוס פאשר דברת ועשה-כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל-תפל דבר מכל אשר דברת: (יא) ויגח המן את-הלבוש ואת-הסוס וילבש את-מרדכי ויחפיהו ברחוב העיר ויקרא לפניו פכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (יב) וישב מרדכי אל-שער המלך והמן נדתר אל-ביתו אבל וחפוי ראש: (יג) ויספר המן לזרש אשתו ולכל-אנהיו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מנרע היהודים מרדכי אשר החלום לנפל לפניו לא-תוכל לו פי-נפול תפול לפניו: (יד) עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויביהליו להביא את-המן אל-המשתה אשר-עשתה אסתר:

הכתר בראש אדם:

וישב מרדכי. לשקו ולחשניתו:

אשר החלות לנפל וגו'. אמרה: אמה זו ומשכו

לכוכבים ולעפר. כשהם יורדים יורדים עד לעפר,

וכשהם עולים עולים עד לרקיע ועד הכוכבים:

נדדה שנת המלך. נס היה. ויש אומרים שם את לבו על שזמנה אסתר את המן ושם נחנה עיניה בו ויהרגהו:

ונתון הלבוש והסוס על יד איש. ואת הכתר לא הזכיר, שראה עינו של מלך רעה על שאמר שיתנו

פרק ז

מלפני המלך והמלכה: (ז) והמלך גם
בחתו ממשתה היו אל-גנת הביתו
והמן עמד לבקש על-נפשו מאסתר
המלכה כי ראה כי-כלתה אליו הרעה
מאת המלך: (ח) והמלך שב מגנת
הביתו אל-ביתו משתה היו והמן
נכל על-המטה אשר אסתר עליה
ויאמר המלך גם לכבוש את-המלכה
עמי בבית הדבר יצא מפי המלך ופני
המן חפו: (ט) (ס) ויאמר חרבונה
אחד מן-הסריסים לפני המלך גם
הנה העץ אשר-עשה המן למרדכי
אשר דבר-טוב על-המלך עמד בבית
המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך
תלהו עליו: (י) ויתלו את-המן
על-העץ אשר-הכין למרדכי וחמת
המלך שפכה: (פ)

(א) ויבא המלך והמן לשות
עם-אסתר המלכה: (ב) ויאמר המלך
לאסתר גם ביום השני במשתה היו
מה-שאלתך אסתר המלכה ותנתן
לך ומה-בקשתך עד-חצי המלכות
ותעש: (ג) ותען אסתר המלכה
ותאמר אם-מצאתי חן בעיניך המלך
ואם-על-המלך טוב תנתן-לי נפשי
בשאלתי ועמי בבקשתי: (ד) כי
נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג
ולאבד ולאלו לעבדים ולשפחות
נמכרנו החרשתי כי אין הצר שנה
בגזק המלך: (ס) (ה) ויאמר המלך
אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי
הוא זה ואינה הוא אשר-מלאו לבו
לעשות כן: (ו) ותאמר-אסתר איש
צר ואוליב המן הרע הגה והמן נבעת

אלא למדשו, ומדשו של זה: בחלה היה מדבר
עמה על ידי שליח. עכשיו שידע שממשפחת
מלכים היא, דבר עמה הוא בעצמו:
כי כלתה. נמרה הרעה והשונאה והנקמה:
והמן נפל. הפלא דחפו:
גם הנה העץ. "גם" רעה אחרת עשה שהכין העץ
לחלות אוהבו של מלך שהציל המלך מסם הפות:

תנתן לי נפשי. שלא אהרג בשלושה עשר באדר
שנזרף גורת הרגה על עמי ומולדתי:
כי אין הצר שנה בגזק המלך. אינו חושש בגזק
המלך שאלו דרך אחר הנאתה. היה לו לומר: מחר
אותם לעבדים ולשפחות וקבל הפמון או החיה
אותם להיות לך לעבדים הם וזרעם:
ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה. כל
מקום שנאמר: "ויאמר, ויאמר" שני פעמים, אינו

פרק ח

בְּאַבְנֵן מוֹלֶדְתִּי: (ז) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶשְׁוֹרֵשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה
וּלְמֶרְדֵּכַי הַיְּהוּדִי הַזֶּה בֵּית־הָמֶן נִתְּתִי
לְאַסְתֵּר וְאֹתוֹ תָּלוּ עַל־הַעֵץ עַל־
אֲשֶׁר־שָׁלַח יְדוֹ בַּיהוּדִים [בַּיְּהוּדִים]:
(ח) וְאַתֶּם כְּתֹבוּ עַל־הַיְּהוּדִים
כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחֻתְמוּ
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתֹב אֲשֶׁר־נִכְתָּב
בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנִחְתָּמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ
אִין לְהַשִּׁיב: (ט) וַיִּקְרְאוּ סְפָר־הַמֶּלֶךְ
בַּעֲת־הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ
סִינֹן בְּשְׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב
כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה מֶרְדֵּכַי אֶל־הַיְּהוּדִים
וְאֵל הָאֲשֻׁרְיָאִים וְהַפָּחוּתִים וְשָׂרֵי
הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר ׀ מִקֵּדוֹ וְעַד־כּוֹשׁ
שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה
וּמְדִינָה כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנֹן
וְאֶל־הַיְּהוּדִים כִּכְתָּבָם וְכָל־שֹׁנָם:
(י) וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶשְׁוֹרֵשׁ
וַיְחַתֵּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
בְּיָד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבִּי הָרַכֵּשׁ
הָאֲשֻׁרְיָאִים בְּגִי הָרַמָּכִים:

(א) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶשְׁוֹרֵשׁ
לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה אֶת־בֵּית הָמֶן צָרַר
הַיְּהוּדִים [הַיְּהוּדִים] וּמֶרְדֵּכַי בָּא
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה
הוּא־לָהּ: (ב) וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ
אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וַיִּתְּנָהּ לְמֶרְדֵּכַי
וַתִּשֶׂם אֶסְתֵּר אֶת־מֶרְדֵּכַי עַל־בֵּית
הָמֶן: (ג) וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְרַךְ
וַתִּתְחַנֵּן־לּוֹ לְהַעֲבִיר אֶת־רַעַת הָמֶן
הָאֲגָגִי וְאֵת מִחְשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב
עַל־הַיְּהוּדִים: (ד) וַיּוֹשֹׁט הַמֶּלֶךְ
לְאַסְתֵּר אֵת שְׂרָבֶט הַזָּהָב וַתִּקֶּם אֶסְתֵּר
וַתַּעֲמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (ה) וַתֹּאמֶר
אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם־מַצָּאתִי חֵן
לִפְנָיו וְכֹאֶשֶׁר תְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה
אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהַשִּׁיב אֶת־הַסְּפָרִים
מִחֲשַׁבַת הָמֶן בְּוַתִּתֵּן הָאֲגָגִי
אֲשֶׁר כָּתֹב לְאַבְדֹת אֶת־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: (ו) כִּי אֵיכָכָה
אוּכַל וְרֹאֲתִי בָרָעָה אֲשֶׁר־יִמָּצֵא
אֶת־עַמִּי וְאֵיכָכָה אוּכַל וְרֹאֲתִי

מַה הוּא לָהּ. אִידִּי הוּא קְרוֹב לָהּ:

לְהַעֲבִיר אֵת רַעַת הָמֶן. שְׁלֹא תַחֲסִיגֶם וְעָצוּ הָרָעָה:
הַזֶּה בֵּית הָמֶן וְגו'. וּמִעֲתָה הַכֹּל רוֹאִים שְׂאֵנִי חֲפִץ
בָּכֶם, וְכָל מַה שֶׁתֹּאמְרוּ יֵאָמְרוּ הַכֹּל שְׂמֵאֲתִי הוּא.
לְפִיכָךְ, אִין צְרִיכִין אַתֶּם לְהַשִּׁיבֵם, אֵלֹא "כְּתֹבוּ"

סְפָרִים אַחֲרִים "כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם":

אִין לְהַשִּׁיב. אִין נֹאֵה לְהַשִּׁיבוּ וְלַעֲשׂוֹת כְּתֹב הַסֵּפֶר
בְּיָדָיו:

כִּכְתָּבָה. בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלֹה:

בְּיָד הָרָצִים. רוֹכְבֵי סוּסִים שֹׁעֲזֵה לָהֶם לְרוֹץ:

מבֹהֲלִים ודַּחוּפִּים בְּדָבַר הַמֶּלֶךְ וְהִנֵּה
נִתְּנָה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּיָּרָה: (פ) (טו)
וּמִרְדְּכָי יֵצֵא וּמִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ
מַלְכוּת תִּכְלֹת וְחֹר וְעֵטֶרֶת זָהָב
גְּדוּלָּה וּמִתְכַּרִּיף בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר
שׁוֹשָׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה: (טז) לַיהוּדִים
הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן וִיקָר: (יז)
וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וְעִיר
מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ
שִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן לַיהוּדִים מִשְׁתָּה וַיְהִי
טוֹב וּרְבִים מַעֲמֵי הָאָרֶץ מִתִּיבָהִים
כִּי־נִפְל פָּסַד־הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם:

(יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים וְ
אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וְעִיר לְהַקְהִל וְלַעֲמֹד
עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וּלְאַבֹּד
אֶת־כָּל־חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתָם
טָר וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז: (יב) בַּיּוֹם
אֶחָד בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶחָשְׁוֶרְוֹשׁ
בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שְׁנִים־עָשָׂר
הוּא־חֹדֶשׁ אֶדֶר: (יג) פִּתְשָׁגָן הַכֹּתֵב
לְהַגִּתוֹ דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלַהֲיֹת הַיְּהוּדִים
[הַיְּהוּדִים] עַתּוּדִים [עֲתִידִים] לַיּוֹם
הַזֶּה לְהַנָּקָם מֵאִיְבֵיהֶם: (יד) הָרָצִים
רֶכְבִּי הָרֶכֶשׁ הָאֶחָשְׁתָּרָנִים יֵצְאוּ

שֶׁלֹא הָיָה לָהֶם פָּנָא, שֶׁהָיָה לָהֶם לְהַקְדִּים רָצִים
הָרָאשׁוֹנִים לְהַעֲבִירָם:
וּמִתְכַּרִּיף בּוּץ, מַעֲטָה בּוּץ, טָלִית הָעֵשׂוֹי לְהַחֲעֻפָּר:
מִתִּיבָהִים, מִתְנַיִדִים:

וְשָׁלָלָם לְבוֹז, כֹּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּרָאשׁוֹנוֹת וְהֵם בְּבוּזָה לֹא
שָׁלְחוּ אֶת יָדָם, שֶׁהָרָאוּ לְכָל שֶׁלֹא נַעֲשֶׂה לְשֵׁם מָמוֹן:
פִּתְשָׁגָן, אֲגֻרַת מִפְרָשׁ:
מִבְּהָלִים, מִמְּהָרִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת מְהֵרָה, לְפִי

פרק ט

(א) ובשנים עשר חדש הוא-תדש
 אָזר בשלושה עשר יום בֹּו אֶשֶׁר
 הגיע דבר-המלך ודתו להעשות
 ביום אֶשֶׁר שָׁבְרוּ אִיגִי הַיהוּדִים
 לשלֹוט בָּהֶם וּנְהַפֹּדֹה הוּא אֶשֶׁר
 יִשְׁלְטוּ הַיהוּדִים הָמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם: (ב)
 נקֹהֲלוּ הַיהוּדִים בְּעִרְיָהֶם בְּכָל-מְדִינוֹת
 הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁנָּרוּשׁ לִשְׁלֹחַ יָד בַּמִּבְקָשִׁי
 רָעָתָם וְאִישׁ לֹא-עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי-נָפַל
 פִּתְחָם עַל-כָּל-הָעַמִּים: (ג) וְכָל-שָׂרֵי
 הַמְּדִינֹת וְהָאֲחֻשְׁדֶּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת
 וְעַשֵּׂי הַמְּלָאכָה אֶשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְּשָׂאִים
 אֶת-הַיהוּדִים כִּי-נָפַל פַּסְד־מַרְדָּכִי
 עֲלֵיהֶם: (ד) כִּי-גָדוֹל מַרְדָּכִי בְּבֵית
 הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלָךְ בְּכָל-הַמְּדִינֹת
 כִּי-הָאִישׁ מַרְדָּכִי הוֹלָךְ וְגָדוֹל: (ה) (פ)
 וַיָּכּוּ הַיהוּדִים בְּכָל-אֲיִבֵּיהֶם מִפֶּת-תָּרֶב
 וְהָרָג וְאֲבָדָן וַיַּעֲשׂוּ בְּשִׁנְאֵיהֶם
 כְּרֻצָּנָם: (ו) וּבְשׁוּשָׁן הַבִּירָה הָרָגוּ
 הַיהוּדִים וְאֲבָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ:
 (ז) וְאֵת ׀ פֶּרֶשְׁנֶתָא וְאֵת ׀ דִּלְפֹּון

וְאֵת ׀ אֶסְפָּתָא: (ח) וְאֵת ׀ פֹּוֹרְתָא
 וְאֵת ׀ אֲדֹלָיָא וְאֵת ׀ אֶרִידָתָא: (ט)
 וְאֵת ׀ פֶּרֶמְלֶתָא וְאֵת ׀ אֶרִיסִי וְאֵת
 ׀ אֶרְזִי וְאֵת ׀ וַיִּזְתָּא: (י) עָשְׂרֵת בְּנֵי
 הָמֶן בְּרִי-הַמֶּלֶכָּה צָרַר הַיהוּדִים הָרָגוּ
 וּבְבִיָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם: (יא) בְּיוֹם
 הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוּשָׁן
 הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה בְּשׁוּשָׁן הַבִּירָה
 הָרָגוּ הַיהוּדִים וְאֲבָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת
 אִישׁ וְאֵת עָשְׂרֵת בְּנֵי-הָמֶן בְּשָׂאֵר
 מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוּ וּמַה-שָּׂאֲלָתָּ
 וַיָּגִתָּ לֵךְ וּמַה-בִּקְשָׁתָּ עוֹד וְתַעֲשֵׂ:
 (יג) וְתֹאמַר אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ
 טוֹב יִגָּתוּ גַם-מֹחֵר לַיהוּדִים אֶשֶׁר
 בְּשׁוּשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת
 עָשְׂרֵת בְּנֵי-הָמֶן יִתְּלוּ עַל-הָעֵץ: (יד)
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֹּן וְתִתֵּן דָּת
 בְּשׁוּשָׁן וְאֵת עָשְׂרֵת בְּנֵי-הָמֶן תָּלוּ:
 (טו) וַיִּקְהָלוּ הַיהוּדִים [הַיהוּדִים]
 אֲשֶׁר-בְּשׁוּשָׁן גַּם בְּיוֹם אֶרְבָּעָה עָשָׂר

לכנות את הבית והלשינו עליהם הכותים והחידולים
 וכשמת כורש ומלך אחשורוש והתנשא המן, דאג
 שלא יעסקו אותו שבירושלים בבנין ושלחו בשם
 אחשורוש לשירי עבר הנער לבסוף:
 ואת עשרת בני המן יתלו על העץ. אותן שנהרגו:
 ותנתן דת. נגזר חק מאת המלך:

ועשי המלאכה. אותם שהיו ממנים לעשות צרכי
 המלך:
 עשרת בני המן. ראיתי בסדר עולם אלו י' שכתבו
 שמונה על יהודה וירושלים כמו שכתוב בספר עזרא
 "ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שמונה
 על יושבי יהודה וירושלים". ומה היא השמונה?
 לבסל העולים מן הגולה בימי כורש, שהתחילו

אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאֲזִיבֵיהֶם
וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּה לָהֶם מִיגוֹן
לְשִׁמְתָהּ וּמֵאֵכֶל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְתָה וּמִשְׁלוֹם
מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוָנִים:
(כג) וּקְבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-הִתְּחִלוּ
לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר-כָּתַב מֶרְדֳּכָי
אֲלֵיהֶם: (כד) כִּי הָלַךְ בֶּן-הַמֶּלֶךְ
הָאֲגָגִי צָרָר כָּל-הַיְּהוּדִים חָשַׁב
עַל-הַיְּהוּדִים לְאַבְדָּם וְהַפִּיל פֹּה
הוּא הַגּוֹזֵל לְהָמָם וּלְאַבְדָּם: (כה)
וּבְבֹאֶה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַם-הַסֹּפֵר
יָשׁוּב מִחִשְׁבָּתוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר-חָשַׁב
עַל-הַיְּהוּדִים עַל-רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ
וְאֶת-בָּנָיו עַל-הָעֵץ: (כו) עַל-כֵּן
קִרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם
הַפֹּה עַל-כֵּן עַל-כִּלְדָּבְרֵי הָאֲגָגִית
הַזֹּאת וּמֵה-רָאוּ עַל-כֹּכָהּ וּמֵה הַגִּיעַ
אֲלֵיהֶם: (כז) קִיָּמוּ וּקְבַל [וּקְבִלּוּ]
הַיְּהוּדִים וְעַל־יָרְעֵם
וְעַל כָּל-הַנִּלְגִּים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר
לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה
כְּכַתְּבָם וְכַזְמָנָם בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה:
(כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים

לְחֲדָשׁ אֲדָר וְנִתְקַנָּה בְּשׁוּשָׁן שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת אִישׁ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָגֶדֶם:
(טז) וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדִּינֹת
הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ וְעָמְדוּ עַל-נַפְשָׁם וְנוֹחַ
מֵאֲזִיבֵיהֶם וְהָרַג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וּשְׁבָעִים אָלָף וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ
אֶת-יָגֶדֶם: (יז) בְּיוֹם-שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
לְחֲדָשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ
וַעֲשָׂה אוֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׁמִחָה: (יח)
וְהַיְּהוּדִים [וְהַיְּהוּדִים] אֲשֶׁר-בְּשׁוּשָׁן
נִקְהָלוּ בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה
עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בְּחִמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשָׂה
אוֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׁמִחָה: (יט) עַל-כֵּן
הַיְּהוּדִים הַפְּרוּזִים [הַפְּרוּזִים] הִישָׁבִים
בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת עֲשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה
עָשָׂר לְחֲדָשׁ אֲדָר שְׁמִיחָה וּמִשְׁתָּה וְיוֹם
טוֹב וּמִשְׁלוֹם מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: (פ)
(כ) וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיִּשְׁלַח סֵפָרִים אֶל-כָּל-הַיְּהוּדִים
אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֲחִישָׁוֶרֶשׁ
הַקְּרוּבִים וְהָרַחוּקִים: (כא) לְקַיֵּם
עֲלֵיהֶם לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה
עָשָׂר לְחֲדָשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה
עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה: (כב) כִּי־יָמִים

וּבְבֹאֶה. אִסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַחֲנוּן לוֹ:
עַל כֵּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגָרָת הַזֹּאת. וְקִבְּעוּ הַיָּמִים
הָאֵלֶּה וְלִכְר וְכִתְבָהּ לְדַעַת דּוֹרוֹת הַבָּאִים:
הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. גִּרִּים הַשְׁחִידִים לְהַחֲנוּי:

הַפְּרוּזִים. שְׂאִינִם יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי חוּמָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר.
וּמִקְפִּין חוּמָה בְּט"ו כְּשׁוֹשָׁן. וְהַקֵּף זֶה צָרִיד שִׁיחִיָּה
מִימֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון. כִּי דָרְשׁוּ וּלְמַדּוּ רַבּוּתֵינוּ:
וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי. הִיא הַמְּנִלָּה הַזֹּאת כְּמוֹת שְׁהִיא:
כִּי הָמָּן בֶּן הַמֶּדְתָּא. חָשַׁב לְהָמָם וּלְאַבְדָּם:

בְּכַל־דָּוָר וְדָוָר מִשְׁפָּחָהּ וּמִשְׁפָּחָהּ
מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹנִים
הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים
וְזָכְרָם לֹא־יִסּוּף מִזֶּרְעָם: (ס) (כט)
וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַת־אַבִּיתָיִל
וּמִרְדֵּכָי הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תִּקְוָהּ לְקַיָּם
אֶת אֲגֶרֶת הַפּוֹנִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית:
(ל) וַיִּשְׁלַח סִפְרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים
אֶל־יָשִׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה

מְלָכוֹת אֲחַשְׁוֵרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת:
(לא) לְקַיָּם אֶת־יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה
בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיָּם עָלֵיהֶם מִרְדֵּכָי
הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ
עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זֶרְעָם דְּבָרֵי הַצִּמּוֹת
וְזַעֲקָתָם: (לב) וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קַיָּם
דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר:
(פ)

וּנְזָרִים. בְּקִרְיַת הַמּוֹלָה:
אֶת כָּל תִּקְוָה. תִּקְוָה נֶעַל גֵּס, שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוּשׁ וְשֶׁל
הַמֶּן וְשֶׁל מִרְדֵּכָי וְשֶׁל אֶסְתֵּר:
וְזֶהוּ "וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר":
וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קַיָּם וּגו'. אֶסְתֵּר בִּקְשָׁה מֵאֵת חֲכָמֵי
הַדָּוָר לְקַבְּעָהּ וּלְכַתֵּב סֵפֶר זֶה עִם שְׂאֵר הַכְּתוּבִים.

פרק י

(א) וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֶשׁ [אַחְשֵׁרֶשׁ הַיָּמִים לְמַלְכִּי מִצְרַיִם וּפָרֹס: (ג) כִּי
 [ו] מִסַּע עַל־הָאָרֶץ וְאֵי הַיָּם: (ב)
 וְכָל־מַעֲשֵׂה תַקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרִשְׁתִּי
 גִּדְלַת מֶרְדֵּכִי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ
 הַלְוֵאִים כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי
 הַיָּמִים לְמַלְכִּי מִצְרַיִם וּפָרֹס: (ג) כִּי
 מֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ
 אַחְשֵׁרֶשׁ וְגִדּוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב
 אֲחָיו דָּרַשׁ טוֹב לַעֲמֹו וְדִבֵּר שְׁלוֹם
 לְכָל־יִרְעָו:

משנה מגילה

פרק א

(א) מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. בשלושה עשר. בארבעה עשר. בחמשה עשר. לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון. קורין בחמשה עשר. כפרים ועיירות גדולות. קורין בארבעה עשר. אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

(1) The Megillah is read on the eleventh, the twelfth, the thirteenth, the fourteenth, and the fifteenth [of Adar], never earlier and never later. Cities which have been walled since the days of Joshua ben Nun read on the fifteenth; villages and large towns read on the fourteenth, Except that villages move the reading up to the day of gathering.

(ב) כיצד. חל להיות יום ארבעה עשר בשני. כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי. כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת. כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת. כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה. ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר:

(2) How so? If the fourteenth [of Adar] falls on Monday, the villages and large towns read on that day and the walled places on the next day. If it falls on Tuesday or on Wednesday, the villages move the reading up to the day of gathering, the large towns read on that day, and the walled places on the next day. If it falls on Thursday, the villages and large towns read on that day and the walled places on the next day. If it falls on Friday, the villages move the reading up to the day of gathering and the large towns and walled places read on that day. If it falls on Shabbat, the villages and large towns move the reading up to the day of gathering, and the walled places read on the next day. If it falls on Sunday, the villages move the reading up to the day of gathering, the large towns read on that day, and the walled cities on the day following.

(ג) איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים. פחות מכאן הרי זה כפר. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים. ותשעה באב. חגיגה. והקהל. מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין. מותרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי. אין קורין אותה אלא בזמנה:

(3) What is considered a large town? One which has in it ten idle men. One that has fewer is considered a village. In respect of these they said that they should be moved up but not postponed. But with regard to the bringing the wood for the priests, the [fast of] Tisha B'Av, the hagigah, and assembling the people they postpone [until after Shabbat] and they do not move them up. Although they said that they should be moved up but not postponed, it is permissible to mourn, to fast, and to distribute gifts to the poor [on these earlier days]. Rabbi Judah said: When is this so? In a place where people gather on Mondays and Thursdays, but in places where people do not gather on Mondays and Thursdays, the Megillah is read only on its proper day.

(ד) קראו את המגילה באדר הראשון. ונתעברה השנה. קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון. לאדר השני. אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים:

(4) If they read the Megillah during the first Adar and the year was intercalated (a month was added), it is read again in the second Adar. There is no difference between the first Adar and the second Adar except the reading of the Megillah and the giving of gifts to the poor.

(ה) אין בין יום טוב לשבת. אלא אוכל נפש בלבד. אין בין שבת ליום הכפורים. אלא שזה זדונו בידי אדם. וזה זדונו בכרת:

(5) There is no difference between Shabbat and Yom Tov except the preparation of food. There is no difference between Shabbat and Yom HaKippurim except that the deliberate violation of the one is punished

by a human court and the deliberate violation of the other by karet.

(ו) אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל. אלא דריסת הרגל. וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. אין בין נדרים לנדבות. אלא שהנדרים חייב באחריותן. ונדבות. אינו חייב באחריותן:

(6) There is no difference between one who is prohibited by vow from benefiting from his fellow and one who is prohibited by vow from [benefiting from] his food, except in the matter of setting foot [on his property] and of vessels which are not used for [preparing] food. There is no difference between vowed offerings and freewill-offerings except that he is responsible for vowed offering but not responsible for freewill-offerings.

(ז) אין בין זב הרואה שתי ראיות. לרואה שלש. אלא קרבן. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט. אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר. לטהור מתוך החלט. אלא תגלחת וצפרים:

(7) There is no difference between a zav who sees [genital discharge] twice and one who sees three, except the sacrifice. There is no difference between a metzora who is under observation and one declared to be a definite metzora except the disheveling of hair and tearing the clothes. There is no difference between a metzora who has been declared clean after being under observation and one who has been declared clean after having been a definite metzorah except shaving and [sacrificing] the birds.

(ח) אין בין ספרים לתפילין ומזוזות. אלא שהספרים נכתבין בכל לשון. ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר. אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

(8) There is no difference between scrolls [of the Tanakh] and tefillin and mezuzahs except that scrolls may be written in any language whereas

tefillin and mezuzahs may be written only in Assyrian. Rabban Shimon ben Gamaliel says that scrolls [of the Tanakh] were permitted [by the sages] to be written only in Greek.

(ט) אין בין כהן משוח בשמן המשחה. למרובה בגדים. אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר. אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה:

(9) There is no difference between a priest anointed with the oil of anointment and one who [only] wears the additional garments except for the bull which is offered for the [unwitting transgression of] any of the commandments. There is no difference between a serving [high] priest and one whose time has passed except the bull of Yom HaKippurim and the tenth of the ephah.

(י) אין בין במה גדולה לבמה קטנה. אלא פסחים. זה הכלל כל שהוא נידר ונידב. קרב בבמה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב. אינו קרב בבמה:

(10) There is no difference between a great altar and a small altar except for the pesach offering. This is the general principle: any animal which can be brought as a vow-offering or a freewill offering may be brought on a [small] altar, any animal which is not the object of a vow or a freewill-offering may not be brought on a [small] altar.

(יא) אין בין שילה לירושלם. אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים. ומעשר שני. בכל הרואה. ובירושלים לפנים מן החומה. וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים. קדושת שילה יש אחריה היתר. וקדושת ירושלים אין אחריה היתר:

(11) There is no difference between Shiloh and Jerusalem except that in Shiloh sacrifices of lesser sanctity and second tithe could be eaten anywhere within sight [of the town], whereas in Jerusalem [they had to be eaten] within the walls. In both places the most holy sacrifices were eaten within the curtains. After the sanctification of Shiloh there is permission [for altars], but after the sanctification of Jerusalem there is no such per-

mission.

ברטנורא על משנה מגילה

מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. פעמים בזה ופעמים בזה כדמפרש ואזיל: חל להיות. י"ד. בע"ש. עיירות ומוקפין קורין בו ביום, שאין קריאת מגילה בשבת, גזירה שמא יטלנה בידו ויעבירה ד' אמות ברשות הרבים, ואם יאחרנה עד אחד בשבת הוה ליה י"ו, ואמר קרא ולא יעבור. ואע"פ שבני הכרכים קורין המגילה בי"ד כשחל ט"ו להיות בשבת, מ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת שהוא יום ט"ו, ומפטירים פקדתי, ושואלין ודורשין בהלכות פורים כל אותה שבת. וסעודת פורים אית דאמרי דעבדי לה ביום י"ד שבו קורין את המגילה, ואית דאמרי דמאחרין אותה לאחר השבת. והכי משמע בירושלמי דסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין ולא מקדימין. ולכ"ע אין עושים אותה בשבת: עשרה בטלנין. של בית הכנסת, שבטלים ממלאכתן ונוזנים משל צבור כדי להיות מצוין תמיד בשעת התפילה בבהכ"נ:

אין בין אדר ראשון לאדר שני וכו' הכי קאמר אין בין ארבעה עשר וחמשה עשר של אדר ראשון לארבעה עשר וחמשה עשר של אדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, הא לענין הספד ותענית זה זה שוין:

אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. מתניתין ב"ש היא [ביצה יב]. דאמרי אין מוציאין את הקמן ולא את הלולב ולא את הס"ת לרשות הרבים כיון שאין בהם צורך אוכל נפש. ואין כן הלכה אלא כדברי בית הלל דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה. ואיכא נמי מילי אחרינא שאסורים בשבת ומותרים ביו"ט אע"פ שאינם צורך אוכל נפש, כגון משילין פירות דרך ארובה ביו"ט, אבל לא בשבת: אין בין המודר הנאה. אין מודר הנאה חמור ממודר מאכל אלא דריסת הרגל, שמודר הנאה אסור לו ליכנס בתוך שלו ומודר מאכל מותר:

שתי ראיות. בין ביום א' בין בשני ימים רצופים. וכן ג' ראיות בין ביום א' בין בג' ימים רצופים, או ב' ביום א' וא' למחר:

נכתבין בכל לשון. בכתב של כל אומה ובלשון של כל אומה: למרובה בבגדים. כהנים שעשמשו בבית שני, ואף בבית ראשון מן יאשיהו ואילך שנגזרה צלוחית של שמן המשחה בימיו, ולא היו כהנים גדולים אלא בלבישת הבגדים בלבד: אין בין במה גדולה. בשעת היתר הבמות מיירי. במה גדולה היא במת צבור שהיתה בנוב וגבעון:

בכל הרואה. בכל מקום שיכול לראות משם את שילה:

פרק ב

(א) הקורא את המגילה למפרע לא יצא. קראה על פה. קראה תרגום. בכל לשון. לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית יצא:

(1) If one reads the Megillah out of order, he has not fulfilled his obligation. If he reads it by heart, if he reads it in a translation [targum], or in any other language, he has not fulfilled his obligation. But they may read it to those who do not understand Hebrew in a language other than Hebrew. One who doesn't understand Hebrew who heard it in Assyrian [Hebrew], has fulfilled his obligation.

(ב) קראה סירוגין ומתנמנם יצא. היה כותבה. דורשה ומגיהה. אם כיון לבו יצא. ואם לאו לא יצא. היתה כתובה בסם. ובסיקרא. ובקומוס ובקנקנתום. על הנייר. ועל הדפתרא. לא יצא. עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

(2) If one reads it with breaks, or naps [in between readings], he has fulfilled his obligation. If he was copying it, explaining it or correcting [a scroll of Esther], if he directed his heart, he has fulfilled his obligation, but if not, he has not fulfilled his obligation. If it was written with arsenic, with red chalk, with gum or with sulfate of copper, or on paper or on scratch paper, he has not fulfilled his obligation, unless it is written in Assyrian on parchment and in ink.

(ג) בן עיר שהלך לכרך. ובן כרך שהלך לעיר. אם עתיד לחזור למקומו. קורא כמקומו. ואם לאו קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו. רבי מאיר אומר כולה. רבי יהודה אומר מאיש יהודי. רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

(3) A resident of a town who has gone to a walled city or a resident of a walled city who has gone to a town, if he is to return to his own place he reads according to the rule of his own place, and if not reads with them. From where does a man read the Megillah and thereby fulfill his obligation? Rabbi Meir says: all of it. Rabbi Judah says: from "There

was a Jew” (Esther 2:5). Rabbi Yose says: from “After these things” (Esther 3:1).

(ד) הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן. אין קורין את המגילה. ולא מלין. ולא טובלין. ולא מזין. וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר. כשר:

(4) All are qualified to read the Megillah except a deaf person, an idiot and a minor. Rabbi Judah qualifies a minor. They do not read the Megillah, nor circumcise, nor go to the mikveh, nor sprinkling [purificatory waters], and similarly a woman keeping day for day should not take a ritual bath until the sun has risen. But if any of these things is done after dawn, it is valid.

(ה) כל היום כשר לקריאת המגילה. ולקריאת ההלל. ולתקיעת שופר. ולנטילת לולב. ולתפלת המוספין. ולמוספין. ולוידוי הפרים. ולוידוי המעשר. ולוידוי יום הכפורים. לסמיכה. לשחיטה. לתנופה. להגשה. לקמיצה. ולהקטרה. למליקה. ולקבלה. ולהזייה. ולהשקיית סוטה. ולעריפת העגלה. ולטהרת המצורע.

(5) The whole day is a valid time for reading the Megillah; reciting Hallel; for the blowing of the shofar; for taking up the lulav; for the Musaf prayer; for Musaf sacrifices; for confession over the oxen; for the confession over the tithe; for the confession of sins on Yom HaKippurim; for laying on of hands; for slaughtering [the sacrifices]; for waving [them]; for bringing near [the vessel with the minhah-offering to the altar]; for taking a handful; for placing it on the fire; for pinching off [the head of a bird-offering]; for receiving the blood [in a vessel]; for sprinkling [the blood on the altar]; for making the sotah drink [the bitter waters]; for breaking the neck of the heifer; and for purifying the metzora.

(ו) כל הלילה כשר לקצירת העומר. ולהקטר חלבים ואיברים. זה הכלל. דבר שמצותו ביום. כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה. כשר כל הלילה:

(6) The whole night is valid for reaping the Omer and for burning fat and limbs [on the altar]. This is the general principle: any matter whose commandment is during the day, is valid all day and any matter whose commandment is at night is valid all night.

ברטנורא על משנה מגילה

הקורא את המגלה למפרע לא יצא. דכתיב (אסתר ט' כ"ח) והימים האלה נזכרים ונעשים, מה עשיית הימים א"א למפרע, דא"א שיהא חמשה עשר קודם ארבעה עשר, אף זכירה שהיא קריאת המגילה, למפרע לא:

סירוגין. שקרא מעט ושהא, וחזר וקרא מעט ושהא, אפילו שהא יותר מכדי לגמור את כולה, יצא:

בן עיר. שזמנו ב"ד:

הכל כשרים לקרות את המגילה. הכל לאתווי נשים:

ולוידוי הפרים. פר כהן משיח, ופר העלם דבר של צבור, שמתודים עליהם חטאם שהביאום עליו:

ולהקטר חלבים ואברים. מותר תמיד של בין הערבים, דכתיב בהו (ויקרא ו' ב') היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה:

פרק ג

(א) בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת. בית הכנסת לוקחין תיבה. תיבה לוקחין מטפחות. מטפחות לוקחין ספרים. ספרים לוקחים תורה. אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים. ספרים לא יקחו מטפחות. מטפחות לא יקחו תיבה. תיבה לא יקחו בית הכנסת. בית הכנסת לא יקחו את הרחוב. וכן במותריהן. אין מוכרין את של רבים ליחיד. מפני שמורידין אותו מקדושתו. דברי רבי יהודה. אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

(1) Townspeople who sold the town square, they may buy with the proceeds a synagogue. [If they sold] a synagogue, they may buy with the proceeds an ark. [If they sold] an ark they may buy covers [for scrolls].

[If they sold] covers, they may buy scrolls [of the Tanakh]. [If they sold] scrolls they may buy a Torah. But if they sold a Torah they may not buy with the proceeds scrolls [of the Tanakh]. If [they sold] scrolls they may not buy covers. If [they sold] covers they may not buy an ark. If [they sold] an ark they may not buy a synagogue. If [they sold] a synagogue they may not buy a town square. The same applies to any money left over. They may not sell [something] belonging to a community because this lowers its sanctity, the words of Rabbi Yehuda. They said to him: if so, it should not be allowed to sell from a larger town to a smaller one.

(ב) אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי. שאם ירצו יחזירוהו. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים מוכרים אותו ממכר עולם. חוץ מארבעה דברים למרחץ. ולבורסקי. ולטבילה. ולבית המים. רבי יהודה אומר מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

(2) They may not sell a synagogue except with the stipulation that it may be bought back whenever they want, the words of Rabbi Meir. But the sages say: they may sell it in perpetuity, except for four purposes for it to become one of four things: a bathhouse, a tannery, a ritual bath, or a urinal. Rabbi Judah says: they may sell it to be a courtyard, and the purchaser may do what he likes with it.

(ג) ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו. ואין מפשילין בתוכו חבלים. ואין פורשין לתוכו מצודות. ואין שוטחין על גג פירות. ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר (ויקרא כו, לא) והשימותי את מקדשיכם. קדושתן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים לא יתלוש. מפני עגמת נפש:

(3) Rabbi Judah said further: a synagogue that has fallen into ruins, they may not eulogize in it, nor twist ropes, nor to spread nets [to trap animals], nor to lay out produce on its roof [to dry], nor to use it as a short cut, as it says, "And I will desolate your holy places" (Leviticus 26:3 their holiness remains even when they are desolate. If grass comes up in it, it should not be plucked, [in order to elicit] melancholy.

(ד) ראש חדש אדר שחל להיות בשבת. קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת. מקדימין לשעבר. ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה זכור. בשלישית פרה אדומה. ברביעית החדש הזה לכם. בחמישית חוזרין לכסדרן. לכל מפסיקין. בראשי חדשים. בחנוכה. ובפורים. בתעניות ובמעמדות. וביום הכפורים:

(4) If Rosh Hodesh Adar falls on Shabbat the portion of shekalim is read [on that day]. If it falls in the middle of the week, it is read on the Shabbat before, and on the next Shabbat there is a break. On the second [of the special Shabbatot] they read “Zakhor;” On the third the portion of the red heifer; On the fourth “This month shall be for you;” On the fifth the regular order is resumed. They interrupt [the regular order] for anything: for Rosh Hodesh, for Hanukkah, for Purim, for fasts, for Ma’amadot, and for Yom HaKippurim.

(ה) בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים. בעצרת שבעה שבועות. בראש השנה. בחדש השביעי באחד לחדש. ביום הכפורים אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג. קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים. ובשאר כל ימות החג. בקרבנות החג:

(5) On Pesah we read from the portion of the festivals in Leviticus (Torat Kohanim) (Leviticus 23:4). On Shavuot, “Seven weeks” (Deuteronomy 16:9). On Rosh Hashanah “On the seventh day on the first of the month” (Leviticus 23:2. On Yom Hakippurim, “After the death” (Leviticus. On the first day of the Festival [of Sukkot] they read from the portion of the festivals in Leviticus, and on the other days of the Festival [of Sukkot] the [sections] on the offerings of the Festival.

(ו) בחנוכה בנשיאים. בפורים ויבא עמלק. בראשי חדשים. ובראשי חדשיכם. במעמדות. במעשה בראשית. בתעניות. ברכות וקללות. אין מפסיקין בקללות. אלא אחד קורא את כולן. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן. ואין עולין להם מן החשבון. שנאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו:

(6) On Hanukkah they read the section of the princes (Numbers. On Purim, “And Amalek came” (Exodus 17:8). On Rosh Hodesh, “And on the first of your months” (Numbers 28:11). On Maamadot, the account of the creation (Genesis 1:1-2:3). On fast days, the blessings and curses (Leviticus 26:3 ff and Deuteronomy. They do not interrupt while reading the curses, but rather one reads them all. On Monday and Thursday and on Shabbat at minhah they read according to the regular order and this does not count as part of the reading [for the succeeding Shabbat]. As it says, “And Moshe declared to the children of Israel the appointed seasons of the Lord” (Leviticus 23:44) it is their mitzvah that each should be read in its appropriate time.

ברטנורא על משנה מגילה

בני העיר. רחובה של עיר. יש בה קדושה, שמתפללין בה בחנויות. וחכמים פליגי על סתם מחניתין ואמרי רחובה של עיר אין בה משום קדושה, הואיל ואין מתפללין בה אלא באקראי בעלמא. והלכה כחכמים:

אלא על תנאי. ואפילו משל רבים לרבים אסור למכור מכירה חלוטה, דדרך בזיון הוא, כלומר אינו בעינינו כלום. ואין הלכה כר"מ:

ואין מפשילין. גודלים ופוחלים. וה"ה לכל שאר מלאכות, אלא שהפשלת חבלים צריך מקום רחב ידים, ובהכ"נ בית גדול הוא וראוי לכך והוי אורחיה: קורין פרשת שקלים. כי תשא, להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו בא' בניסן מתרומה חדשה:

בפרשת מועדות שבתורת כהנים. שור או כשב או עז. וביומא קמא מיירי. והאידיא נהוג עלמא שקורין ביום ראשון משכו וקחו לכם, ומפטירין בפסח גלגל. בשני שור או כשב, ומפטירין בפסח יאשיהו. בשלישי קדש לי כל בכור. ברביעי אם כסף תלוה. בחמישי פסל לך. בששי ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. בשביעי שירת הים, ומפטירין וידבר דוד. בח' שהוא יו"ט אחרון של גליות קורין כל הבכור, ומפטירין עוד היום בנוב לעמוד. בעצרת, ביו"ט ראשון, בחודש השלישי, ומפטירין במרכבה של יחזקאל. ביו"ט שני של גליות קורין כל הבכור, ומפטירין בחבקוק. בראש השנה וה' פקד את שרה, דבר"ה נפקדה שרה, ומפטירין בחנה שגם היא נפקדה בר"ה. ביו"ט שני בעקידה, ומפטירין הבן יקיר לי אפרים. ביו"ט שחרית קורין באחרי מות, ומפטירין כה אמר דם ונשא. במנחה קורין בעריות, ומפטירין ביונה. בשני ימים טובים של חג קורין שור או כשב או עז ומפטירין

ביו"ט ראשון הנה יום בא לה'. וביו"ט שני ויקהלו אל המלך. ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג, כיצד, יום ג' שהוא יום ראשון של חוה"מ, כהן קורא וביום השני, לוי קורא וביום השלישי, ישראל קורא וביום הרביעי, והרביעי חוזר וקורא וביום השני וביום השלישי. וביום הד' כהן קורא וביום השלישי, לוי קורא וביום הרביעי, ישראל קורא וביום החמישי, והרביעי חוזר וקורא וביום השלישי וביום הרביעי. וכן כולם. ביו"ט אחרון של חג, כל הבכור, ומפטירין ויהי ככלות שלמה. ולמחר קורין וזאת הברכה, ומפטירין ויהי אחרי מות משה. ושבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות, קורין ראה אתה אומר אלי. ומפטירין, בפסח, העצמות היבשות. ובסוכות ביום בא גוג. שמסורת בדינו דתחיית המתים עתידה להיות בפסח, ומלחמות גוג ומגוג בסוכות: במעמדות במעשה בראשית. שבשביל הקרבנות נתקיימו שמים וארץ. וסדר קריאתן מפורש במסכת תענית בפרק אחרון:

פרק ד

(א) הקורא את המגילה. עומד. ויושב. קראה אחד. קראה שנים יצאו. מקום שנהגו לברך יברך. ושלא לברך לא יברך. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה. אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן. ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה. מברך לפניו. ולאחריה:

(1) He who reads the Megillah may either stand or sit. Whether one read it or two read it [together] they [those listening] have fulfilled their obligation. In places where it is the custom to say a blessing, they say the blessing, and where it is not the custom they do not say the blessing. On Mondays and Thursdays and on Shabbat at minhah, three read from the torah, they do not add [to this number] nor decrease [from it], nor do they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it.

(ב) בראשי החדשים. ובחולו של מועד. קורין ארבעה. אין פוחתין מהן. ואין מוסיפין עליהן. ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה מברך. לפניו. ולאחריה. זה הכלל. כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב. קורין ארבעה. ביום טוב חמשה. ביום הכפורים ששה.

בשבת שבעה. אין פוחתין מהן. אבל מוסיפין עליהן. ומפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה. מברך לפניו ולאחריה:

(2) On Rosh Hodesh and on the intermediate days of festivals four read. They do not add [to this number] nor decrease [from it], nor do they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it. This is the general rule: on any day which has a musaf and is not a festival four read. On a festival five. On Yom Hakippurim six. On Shabbat seven; they may not decrease [from this number] but they may add [to it], and they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it.

(ג) אין פורסין את שמע. ואין עוברין לפני התיבה. ואין נושאים את כפיהם. ואין קורין בתורה. ואין מפטירין בנביא. ואין עושין מעמד ומושב. ואין אומרים ברכת אבליים ותנחומי אבליים. וברכת חתנים. ואין מזמנין בשם. פחות מעשרה. ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

(3) They do not recite the Shema responsively, And they do not pass before the ark; And they [the priests] do not lift up their hands; And they do not read the Torah [publicly]; And they do not conclude with a haftarah from the prophets; And they do not make stops [at funeral] processions; And they do not say the blessing for mourners, or the comfort of mourners, or the blessing of bridegrooms; And they do not mention God's name in the invitation [to say Birkat Hamazon]; Except in the presence of ten. [For redeeming sanctified] land nine and a priest [are sufficient], and similarly with human beings.

(ד) הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים. לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. ובנביא שלשה. היו שלשתן שלש פרשיות. קורין אחד אחד. מדלגין בנביא. ואין מדלגין בתורה. ועד כמה הוא מדלג. עד כדי שלא יפסוק המתורגמן:

(4) One who reads the Torah [in public] may not read less than three verses. And he should not read to the translator more than one verse [at a time], but [if reading from the book of a] prophet [he may read to him] three at a time. If the three verses constitute three separate paragraphs, he must read them [to the translator] one by one. They may skip [from place to place] in a prophet but not in the Torah. How far may he skip [in the prophet]? [Only] so far that the translator will not have stopped [before he finds his place].

(ה) המפטיר בנביא הוא פורס על שמע. והוא עובר לפני התיבה. והוא נושא את כפיו. ואם היה קטן. אביו או רבו עוברין על ידו:

(5) The one who concludes with the haftarah also leads the responsive reading of the Shema and he passes before the ark and he lifts up his hands. If he is a child, his father or his teacher passes before the ark in his place.

(ו) קטן קורא בתורה ומתרגם. אבל אינו פורס על שמע. ואינו עובר לפני התיבה. ואינו נושא את כפיו. פוחח פורס את שמע ומתרגם. אבל אינו קורא בתורה. ואינו עובר לפני התיבה. ואינו נושא את כפיו. סומא פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו. אינו פורס על שמע:

(6) A child may read in the Torah and translate, but he may not pass before the ark or lift up his hands. A person in rags may lead the responsive reading of the Shema and translate, but he may not read in the Torah, pass before the ark, or lift up his hands. A blind man may lead the responsive reading of the Shema and translate. Rabbi Judah says: one who has never seen the light from his birth may not lead the responsive reading of the Shema.

(ז) כהן שיש בידי מומין. לא ישא את כפיו. רבי יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות אסטים. ופואה. לא ישא את כפיו. מפני שהעם מסתכלין בו:

(7) A priest whose hands are deformed should not lift up his hands [to say the priestly blessing]. Rabbi Judah says: also one whose hands are colored with woad or madder should not lift up his hands, because [this makes] the congregation look at him.

(ח) האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור. בסנדל איני עובר. אף יחף לא יעבור. העושה תפלתו עגולה. סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו. או על פס ידו. הרי זו דרך המינות. ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו. הרי זו דרך החיצונים:

(8) If one says, "I will not pass before the ark in colored clothes," even in white clothes he may not pass before it. [If one says], "I will not pass before it in shoes," even barefoot he may not pass before it. One who makes his tefillin [for the head] round, it is dangerous and has no religious value. If he put them on his forehead or on the palm of his hand, behold this is the way of heresy. If he overlaid them with gold or put [the one for the hand] on his sleeve, behold this is the manner of the outsiders.

(ט) האומר יברכך טובים. הרי זו דרך המינות. על קן צפור יגיעו רחמך ועל טוב יזכר שמך. מודים. מודים. משתקין אותם. המכנה בעריות. משתקין אותו. האומר מזרעך לא תתן להעביר למולך (ויקרא יח, כא). ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא. משתקין אותו בניזיפה:

(9) If one says "May the good bless you," this is the way of heresy. [If one says], "May Your mercy reach the nest of a bird," "May Your name be mentioned for the good," "We give thanks, we give thanks," they silence him. One who uses euphemisms in the portion dealing with forbidden marriages, he is silenced. If he says, [instead of] "And you shall not give any of your seed to be passed to Moloch," (Leviticus 18:21) "You shall not give [your seed] to pass to a Gentile woman," he silenced with a rebuke.

(י) מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם. מעשה תמר נקרא ומיתרגם. מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם. והשני נקרא ולא מיתרגם. ברכת כהנים. מעשה דוד ואמנון. לא נקראין

ולא מיתרגמין. אין מפטירין במרכבה. ורבי יהודה מתיר. רבי אליעזר אומר. אין מפטירין בהודע את ירושלים:

(10) The incident of Reuven is read but not translated. The story of Tamar is read and translated. The first part of the incident of the golden calf is both read and translated, but the second is read but not translated. The blessing of the priests, the stories of David and Amnon are not read or translated. They do not conclude with the portion of the chariot as a haftarah. But Rabbi Judah permits this. R. Eliezar says: they do not conclude with "Proclaim Jerusalem's [abominations]" (Ezekiel as a haftarah).

ברטנורא על משנה מגילה

הקורא את המגילה עומד ויושב. רצה עומד רצה יושב:
ואין מוסיפין עליהן. דבראשי חדשים ובחולו של מועד נמי איכא בטול מלאכה, דמלאכת דבר האבד מותרת:
אין פורסין על שמע. עשרה שבאו לבית הכנסת אחר שקראו צבור את שמע, עומד אחד ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה שלפני קריאת שמע. פורסין, לשון פרוסה, כלומר חצי דבר, משתי ברכות שלפני ק"ש אומר ברכה אחת:
ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. שלא יטעה המתורגמן שמתרגם על פה:
המפטיר בנביא. מי שרגיל להפטיר בנביא, תקנו חכמים שיהא הוא פורס על שמע ברבים:
קמן קורא בתורה. ויש מן הגאונים שאמרו דוקא משלישי ואילך:
כהן שיש בידו מומין. וכן בפניו או ברגליו:
אף בלבנים לא יעבור. חיישינן שמא מינות נזרקה בו, דעובדי ע"ז מקפידין בכך:
יברכוך טובים הרי זו דרך מינות. שצריכין ישראל לצרף עמהם פושעי ישראל באגודת תעניותיהם. שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת:
מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם. ולא חיישינן ליקריה דדוד. והוא, דלא כתיב אמנון בן דוד, כדבעינן למימר לקמן:

בן יהוידע על מגילה

פרק ב הקורא למפרע

מַנִּין שְׂאוּמִרִים אֲבוֹת? שְׁנָאֲמַר (תהלים כט, א): "הָבוּ לֵה' בְּנֵי אֱלֹהִים". נראה לי בס"ד מה שנקראים האבות בְּנֵי אֱלֹהִים על פי מה שכתב רבינו האר"י ז"ל בדרוש ראש השנה דרוש וא"ו, דשלשה שמות אֵל-אֵל-אֵל שלשה גימטריא מִגֵּן [93=3×31] נרמזים בג' פעמים 'אֱלֹהִי' שיש בתפילת העמידה כמו שאומרים 'אֱלֹהִי אֲבִרְקֶם אֱלֹהִי יִצְחָק וְאֱלֹהִי יַעֲקֹב' יעוין שם. נמצא ג' פעמים אֵל שיש בג' פעמים אֱלֹהִי האומרים על שם האבות הם רומזים לבחינת שלשה שמות אֵל בפני עצמו ולכן נקראים האבות בְּנֵי אֱלֹהִים על שלשה שמות אֵל הנזכרים על שמם בתפילת העמידה.

או יובן בס"ד כי האבות הם רגלי הכסא ו'אֱלֹהִים' גימטריא כֶּסֶא [81] ולכן נקראים בְּנֵי אֱלֹהִים כלומר בְּנֵי הַכֶּסֶא.

וּמַה רָאוּ לומר בְּרַכַּת 'הַשְּׁנִימִים' בַּתְּשִׁיעִית? אָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְנָדָרִי: כִּנְגֵד מִפְקִיעֵי שְׁעָרִים, דְּכָתִיב (תהלים י, טו): "שֹׁבֵר יָרוּעַ רָשָׁע". הקשה מהרש"א ז"ל כיון דפירש רש"י ז"ל דכל הפרשה נאמרה על מפקיעי שערים, אמאי מייתי רק האי קרא ד'שֹׁבֵר יָרוּעַ רָשָׁע'? יעוין שם.

ונראה לי בס"ד משום דבהאי קרא רומז העונש שיעשה לו שלא יוכל להפקיע עוד מכאן ולהבא. והא דאותיות העומדים בראש וסוף התיבה נקראים זרועות, וכאן אמר 'יָרוּעַ רָשָׁע' משמע חד והוא אות עי"ן שבסוף שמו של רָשָׁע דאם מסיר אותו ישאר 'רָש' ורמז בזה שיעני אותו וישאר רָש, ואז לא יוכל לקבץ התבואה תחת ידו כדי ליקר השער. וזהו 'שֹׁבֵר יָרוּעַ רָשָׁע' הוא אות ע' כדי שיהיה רש ועני, וקראו בשם רָשָׁע שהוא בהפוך אתוון שֹׁעַר, כלומר רשעתו אינה בעבירה של זנות וכיוצא אלא היא בענין יוקר השער של הדגן.

דף יח

שְׁכָחוּם וְחָזַר וְסִדְרָם. אין הכונה ששכחו סדר הברכות, דזה לא יתכן, דאפילו המון העם מתפללים כל שמונה עשרה ואיך ישכחום? אך הכונה ששכח הטעמים של הסדר, למה זו ראשונה וזו שניה וזו שלישית וכיוצא וכמו שסידרם הש"ס כאן בטעמייהו וגם שכחו טעמי הסדר שיש בהם על פי הסוד. **(תהלים קו, ב) לְמִי נָאָה לְמַלֵּל גְבוּרוֹת ה' לְמִי שֶׁיְכֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.** מקשים וכי אנשי כנסת הגדולה היו יכולים להשמיע כל תהלתו, ואיך תיקנו כל זה?

ונראה לי בס"ד דאנשי כנסת הגדולה תיקנו דברים כנגד ספירות העליונים שיש לכל ברכה ושבח ספירה פרטית כנגדה והרי זה דומה למלך שיש לו כמה אלפים ורובבות ארמונים עד אין מספר ובא אחד וסיפר שיש בארמון אחד מן הארמונים כך וכך חדרים וכך וכך עליות אין זה גורע דאינו סופר כל החדרים ועליות שיש למלך בכל הארמונים אלא רק מדבר בארמון פרטי, אבל מי שבא לומר יש למלך כך וכך חדרים בסתם וכך וכך עליות בסתם שאינו מתכוין על ארמון פרטי הרי זה גורע, דבאמת אין מספר לחדרים ולעליות של המלך! וכן הענין כאן, והמניעה היא למי שמתכוין לקבץ שבחים הרבה מן הכלל ומן הפרט לזה אומרים סיימתנהו לשבחי דמרך.

הַמְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִדָּא, נַעֲקֹר מִן הָעוֹלָם. נראה לי בס"ד דאיתא באותיות דרבי עקיבא, בעבור השיר שמקלסין להקב"ה נברא העולם עיין שם, ועל כן שזה שהוא מרבה בשבח שחושב שמחזק העולם שנברא בעבור השיר לכך מדה כנגד מדה נעקר מן העולם.

מִלֵּה בְּסֻלַּע, מִשְׁתוּקָא בְּתֵרִין. נראה לי בס"ד בתוך אותיות 'סלע' במילואם יש 'מים' כזה: סמ"ך למ"ד עי"ן, וידוע מה שאמר רבי עקיבא לחכמים שנכנסו לפרדס כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו 'מים מים' (הגיגה יד:), נמצא יש מקום שאם יאמרו בו ב' פעמים מים צרוך להשתיתם, וזהו שאמר יש **מִלֵּה בְּסֻלַּע** שהיא תיבת מים המונחת בתוך סלע ראוי לעשות בה **מִשְׁתוּקָא**, אם יאמרו אותה **בְּתֵרִין** וסוד הנזכר שמנע מהם הכפל של 'מים מים' מפורש בדברי מהרז"ח [מורנו הרב רבי חיים ויטאל] ז"ל בביאור (משנה אבות ו, א) 'כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ יַעֲוִין שֵׁם'.

ועוד נראה לי דרך הלצה, אם יש שטר צוואה או שטר חוב או מתנה שכתוב בו תנו סלע לפלוני או חייב אני סלע לפלוני, ורוצה בעל השטר לזייף להוסיף אותיות ים על סלע, כדי שתהיה נקראת 'סלעים' שבדעתו לתבוע מאות ואלפים, לא תועיל לו ערמתו כי יכול בעל דינו להשתיתו בתרין סלעים, כי יאמר מעוט רבים שנים. וזהו שאמר מלה בסלע, רוצה לומר אם תרצה להוסיף **מִלֵּה** אחת של ים במלת **בְּסֻלַּע**, כדי שתהיה נקראת סלעים לשון רבים, עושים לך **מִשְׁתוּקָא** לתביעתך, **בְּתֵרִין** סלעים שיפטרו אותך בהם דיאמרו לך מיעוט רבים שנים.

מיהו צריך להבין למה נקטו שיעור 'סלע' לדבור? ונראה לי בס"ד כי תוכו של אדם כמו בור עמוק והפתח הוא הפה שיוצא ממנו הדיבור אך הדברים נחלקים לארבעה חלקים: שמדבר על עצמו, ועל זולתו, על העבר, ומדבר על עצמו ועל זולתו על העתיד, נמצא נחלק קרבו לארבע בורות לארבעה חלקים של דבור, לכך נקרא דבור - ד' בור, ולכן עשה ערך לדבור 'סלע' שהוא ארבעה דגרים.

ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש דידוע המלאכים דברו תביעתם על התורה בעבור חלק הסוד דוקא דשייך להם, וזהו שאמר מלה ב'סלע' ראשי תיבות **ס** ו **ד** ל **א**ו **י**ן **ע** שין, על זה היתה מלה של תביעה אך נשתתקו בתרין בשביל שנתן הקב"ה לישראל שתיים חלקים ביחד חלק הסוד וחלק הנגלה דלא שייך במלאכים.

ועוד פירש מלה בסלע, דאמרו רבותינו ז"ל (קידושין לא). כשאמר (שמות כ, ב) 'אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ' הרהרו אומות העולם על זה ואמרו לכבוד עצמו דורש! וזהו **מִלֵּה בְּסֻלַּע** הוא דבור ראשון שהוא גבוה שבעשרת הדברות ולהכי קרי ליה סלע שהוא גבוה אך נעשה להם **מִשְׁתוּקָא בְּתֵרִין**, כאשר שמעו דבור 'כַּפַּד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ', שצוה על כבוד האב והאם שהם שנים, דאז חזרו והודו לדברות ראשונות עד כאן דבריו נר"ו.

מִנֵּי שְׁקָרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיעֲקֹב אִלֵּי'. יש להבין איך יצוייר זה בדעת? ונראה לי דלא קראו

אֵל בַּסֵּתֶם אֵלָא קִרְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנִקּוּד סְגוּל תַּחַת הָאֵלֶף כֹּזֶה 'יִשְׂרָאֵל' דַּאֲזִי יוֹצֵא בְּשֵׁמוֹ שֶׁם אֵל וְלֹא קִרְאוּ כְּמוֹ שֶׁם 'יִשְׁמְעָאֵל' דַּאֲיִן נִקּוּד תַּחַת הָאֵלֶף דַּעַל כֵּן אֵינּוּ יוֹצֵא בְּמִבְטָא אוֹת הָאֵלֶף אֵלָא הָעֵיִן נִדְבַק עִם הַלְּמֻד, וְכַאֲשֶׁר הוּא כֵּן בְּשֵׁם יַחְזַקְאֵל הַנְּבִיא ע"ה וּפִירֵשׁ דְּכָתִיב (בְּרַאשִׁית ל"ג, כ) 'וַיִּצָּב שֵׁם מְזֻבָּח וַיִּקְרָא לוֹ: אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל' רוֹצֵה לִּזְמֹר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל קִרְא שֶׁם אֵל כְּשֶׁקִּרְאוּ יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן אֲבָרְהָם שֵׁמוֹ כְּפֹל, הָרִי יו"ד אוֹתִיּוֹת, וְשֶׁם יִצְחָק אֵינּוּ כְּפֹל הָרִי יו"ד אוֹתִיּוֹת, וְשֶׁם יַעֲקֹב כְּפֹל הָרִי כ"ב וְשֶׁם יִשְׂרָאֵל בְּלֹא וו"ו הָרִי כ"ו, וְנִמְצָא שֶׁם יִשְׂרָאֵל מְשֻׁלֵּם ל"א אוֹתִיּוֹת כְּמִנְיֵן שֶׁם אֵל.

דף יט

מאן דאמר (אסתר ט, כט): 'כלה', תקפו של אחשורוש. דכתיב (אסתר א, ד) 'בהראתו את עשר פבוד מלכותו' דנמצא שהיה עשיר גדול ואיך יצוייר שימכור אומה שלימה בעשרת אלפים ככר כסף? אשר אלו לא היו נחשבים אצלו אפילו בערך אבנים! ואם כן מוכח דהמן זי"ף באומרו שקנה אותם בעשרת אלפים ככר כסף, וכיון דזי"ף בזה זי"ף בכל ובטלו האגרות שכתב!

ומאן דאמר: מ' איש יהודי', תקפו של מרדכי שהיה לו כח מן יהודה ומן בנימין ובזה הכניע את המן שהיה בידו קטרוג מכח תמנע שלא קבלו אותה ומכח השבטים שהשתחו לעשו וכמו שכתב מהר"י ז"ל דבכח איש יהודי דאתי מיהודה ביטל קטרוג תמנע, ומכח איש ימיני דאתי מבנימין שלא השתחוה לעשו ביטל קטרוג ההשתחויה שהשתחו השבטים לעשו.

ומאן דאמר: מ' אחר הדברים האלה', תקפו של המן כי בגאותו ותוקפו נתן עיניו לכלות הכל ובזה ממילא נעשה נס ההצלה מה שאין כן אם היה נותן עיניו במקצת היה עולה בידו. **ומאן דאמר: מ' בליקלה ההוא', תקפו של נס** כי נזדמן אותה הלילה שהיתה מוחזקת בנסים גדולים מדורות הראשונים ולכך הצליחו בה במעשה נסים.

'מה ראה' אחשורוש שנסתמש בכלים של בית המקדש? 'על ככה', משום דחשיב שבועים שניין ולא איפרוק. נראה לי בס"ד נרמזו השבועים בזה דאות כף של ככה כפול ואם תסיר הכפל יהיו 'על ככה' אותיות 'ע' כלה' פירוש ראה שכלה זמן של 'ע' שנה ועל ידי כך 'ומה הגיע אליהם?' דקטל נשתי! שנעשה להם מהומה גדולה שנוסף אותיות ומה על אותיות מה ונעשה צירוף מהומה. **'מה ראה' מרדכי דאיכני בהמן? 'על ככה', דשוי נפשיה עבודה זרה.** נראה לי נרמז זה בתיבת ככה שהוא מספר לוט [45] שהוא תרגום של ארירה, דאומרים ארור המן על אשר עשה עצמו עבודה זרה. 'ומה הגיע אליהם' רוצה לומר אותיות מה של גאולה [45], שמספרם גאולה שנעשה בה הנס.

ואומרו **'מה ראה' המן שנתקנא בכל היהודים 'על ככה' משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחנה** והיינו ככה גימטריא 'לב אחד' [45], פירוש שהיה לו לב אחד, 'ומה הגיע אליהם?' יתלו אותו ואת בניו על העץ! שיצאה נשמת בניו ברגע אחד בעבור זכות מרדכי שהיה לו לב אחד.

ואמר עוד **'מה ראה' אחשורוש להביא את ספר הזכרונות? 'על ככה', דזמינטיה אסתר להמן בהדיה** נראה לי דדריש ככה על סעודה לשון דוק בבכי, 'ומה הגיע אליהם?' כי מן הסעודה נולד מעשה הנס.

דף כא

אַלְמֵלָא מִקְרָא כְּתוּב, אִי־אֶפְשָׁר לְאָמְרוּ, כְּכִכּוּל, שְׁאֶפְלוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֵמִידָהּ. הכונה כי הנה קרא כתיב (הושע יב, יא) 'וְכִנֹּד הַנְּבִיאִים אֶדְמָה' דאי אפשר לשום נביא לראות פני שכינה, דכתיב על ידי משה רבינו ע"ה בעצמו (שמות לג, כ) 'כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם נְחִי', אך יצויר לעיני הנביאים איזה דמיון כדי שיוכלו להשיג הנבואה כל אחד לפי ערכו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה, דכל נביא יהיה איזה דמיון לגד עיניו לפי שעה, והדמיון הזה אינו קבוע לאותו נביא, אלא יהיה לפי אותו הענין של הנבואה דאפילו משה רבינו ע"ה לא ראה הדמיון שוה כי בים סוף נדמה לו כגיבור ובסיני נדמה לו כזקן ובאמת אין לו יתברך דמות וצורה אלא הכל יצויר לעיני הנביא כמראה הנבואה וכמחזה לפי שעה ואין דעתו של אדם מבין אמיתות הדבר, יעוין שם. וכן הענין כאן, שהיה נדמה לו כעומד ולא יושב ואף על פי שבאמת הציור הזה שהיה מצטער לעיני משה רבינו ע"ה בסיני אין זה אמיתות הדבר אלא הוא דרך דמיון, עם כל זה אמר רבי אבהו אלמלא מקרא שכתוב לא היינו יכולים לאומרו בפינו, וכונת בעל המאמר לומר כי נצטייר ונדמה לעיני משה רבינו ע"ה כעומד, ללמדינו דעת בזה שיהיו הרב והתלמיד התחתונים שוים, שניהם בעמידה או שניהם בישיבה או שניהם על גבי קרקע.

ועוד נראה לי בס"ד דלעולם לא היה רואה משה רבינו ע"ה בהר בעת לימודו שום ציור ודמיון בעמידה אלא רק היה שומע הקול מדבר אליו ומלמדו, ומה שאמר לו (דברים ה, כז) 'עֲמֹד עִמָּדִי' אמר לו בלשון זה המורה כאלו היה הקב"ה בעמידה, כדי ללמד לתחתונים שתהיה קריאתם בעומד. וגם ללמדם שלא יהיה הרב ע על גבי מטה ותלמידיו על גבי קרקע.

מִיָּמוֹת מִשָּׁה עַד רֶבֶן גְּמִלְיָאֵל, הָיוּ לְמִדִּין תּוֹרָה מְעֻמָּד. נראה לי בס"ד הטעם כדי להטריח עצמן בתורה, כמו שאמרו (מגילה ו:) 'גִּנְעָתִי וּמִצָּאתִי תִּפְאָמֶן'.

או יובן הרגלים רומזים לנצח והוד, והתורה ניתנה על ידי לוחות שהוא סוד נצח והוד, ולמדוה מפי משה ואהרן שהם נצח והוד.

או יובן הגוף שהוא עולם קטן עומד על שני רגלים וכן העולם עומד על התורה דכתיב (ירמיה לג, כה) 'אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי וְהַתּוֹרָה כּוֹלֶלֶת שְׁנֵי עֲמוּדִים שֶׁהוּא עֹסֵק הַתּוֹרָה וגם עמוד העבודה ד'כל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה' (מנחות קי.) .

אי נמי לימוד התורה מעומד יורה דראוי לאדם ללמוד תורה מן הרב שהוא דומה למלאך, דכתיב (מלאכי ב, ז) 'כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְהַתּוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱלֹהִים יֵצֵא בִּי וְיִדְּעוּ כִּי הַמְּלָאכִים אֵין לָהֶם יְשִׁיבָה לְמַעַל אֲלָא הֵם עֹמְדִים דְּכָתִיב (זכריה ג, ז) 'בֵּין הָעֲמֻדִים הָאֵלֶּה'.

רְכוּת מְעֻמָּד, קְשׁוֹת מְיֻשָּׁב. קשה יתן לו כח שיוכל ללמוד גם הקשות מעומד מאחר שהוא בנס היה שם שהיה בלא אכילה ובלא שתיה ובלא שינה וכיון שהיה עומד שם בנס בכח אלקי אם כן מה הפרש יש לו בין ישיבה לעמידה כי באמת אינו עומד שם בכח טבעי?

ונראה לי דודאי לא יש אצלו הפרש ורק עשה לו כן שילמד רכות מעומד קשות מיושב כדי ללמד לתחתונים שהנהגתם וכוחן הוא טבעי שככה יעשו רכות מעומד וקשות מיושב ומאן דאמר שהיה 'שׁוֹקֵה' היינו כדי להראות הכנעה על דרך שאמרו גבי מלך בתפילת העמידה.